

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

**ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ ЧЕРКАЩИНИ З ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ
(методичний посібник за матеріалами обласної
Інтернет-конференції)**

Черкаси
2016

ББК-74.200.58 +74.200.504
К 88

Затверджено на засіданні Вченої ради КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради».
Протокол № 3 від 25.052016 року

За достовірність інформації відповідальність несуть автори

АВТОР-УКЛАДАЧ:

Кудін В.С., завідувач лабораторії виховної роботи КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ніколаєску І. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Редька Л.В., директор Золотоніського районного будинку дитячої та юнацької творчості Золотоніської районної ради

К88 Досвід діяльності закладів позашкільної освіти з патріотичного виховання: методичний посібник/[автор-укладач В.С.Кудін]. – Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2016 – 80 с.

У посібнику вміщено досвід діяльності позашкільних навчальних закладів області з патріотичного виховання учнівської молоді.

Матеріали, розміщені у посібнику, можуть бути корисними заступникам директорів з виховної роботи, педагогам-організаторам загальноосвітніх та працівникам позашкільних навчальних закладів.

ЗМІСТ

Вступ	5
Арчибасова Т.Ю. Педагогічне проектування як засіб патріотичного виховання в умовах позашкільного навчального закладу.....	7
Бердник С.О., Олексенко Т.А. Співпраця закладу позашкільної освіти з військовою частиною як засіб національно-патріотичного виховання	9
Босецька В.О. Убережи себе – захисти Вітчизну! Практико-зорієнтовані навчально-виховні технології патріотичного виховання.....	11
Вагін І.В. Особливості патріотичного виховання в умовах сучасних суспільно-політичних викликів.....	13
Воронюк С.О. Патріотичне виховання молоді у Ватутінській станції юних техніків... ..	14
Городнюк Г.В. Військово-патріотичне виховання як засіб формування свідомого громадянина.....	16
Гринюк В.О. Форми і методи роботи фольклорного ансамблю з патріотичного виховання.....	18
Давиденко С.В. Формування патріотичних почуттів засобами позашкільної освіти... ..	20
Денисенко В.В., Редька Л.В. Досвід реалізації завдань національно-патріотичного виховання у Золотоніському РБДЮТ.....	25
Джулай О.Є. Патріотичне виховання у Кам'янській станції юних техніків.....	28
Засенко Н.А., Бут Л.А. Система патріотичного виховання у закладі.....	33
Кириченко В.Є. Форми і методи роботи гуртка «Школа східного танцю» з патріотичного виховання дітей.....	37
Лисенко О.А. Формування ціннісного ставлення до свого народу, Батьківщини, держави, нації як головної тенденції патріотичного виховання	39
Македон Н.А. Роль учнівського самоврядування у формуванні патріотичної свідомості підростаючого покоління.....	41
Олійниченко Т.П. Система роботи Маньківського районного центру дитячої юнацької творчості, мала академія наук з патріотичного виховання.....	43
Пономаренко Т.Г. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді - пріоритетний напрямок діяльності Канівського міського центру туризму.....	45
Проценко Л.А. Форми і методи роботи гуртка «Квітникарі-аранжувальники» з	

патріотичного виховання.....	47
Семененко З. В. Національно-патріотичне виховання як складова виховного процесу в умовах позашкільля.....	49
Стеблина О.П. Виховання патріотизму на заняттях зразкового гуртка декоративно-ужиткового мистецтва «Юний художник».....	52
Суліменко Г.В. Виховання патріотизму та національної свідомості в Черкаському районному будинку дитячої та юнацької творчості.....	53
Чмига Т.І. Виховуємо юних патріотів.....	61
Шитко М.К. Військово-патріотичне виховання дітей в позашкільньому навчальному закладі.....	68
Шкварець І.В. Патріотичне виховання засобами туристсько-краєзнавчої роботи...	74
Якименко М.М. Система роботи закладу позашкільньої освіти з патріотичного виховання.....	76

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку позашкільної освіти і виховання практична діяльність позашкільних навчальних закладів з національно-патріотичного виховання вимагає впровадження у діяльність закладів якісно нових методів і технологій національно-патріотичного виховання, які спрямовані на формування у дітей свідомого творчого ставлення до суспільних норм і національних цінностей. Основу цього процесу становить інноваційна діяльність з патріотичного виховання позашкільних навчальних закладів, яка характеризується новими чи адаптованими ідеями, або такими діями, для яких настав час реалізації. Актуальним і цінним джерелом національно-патріотичного виховання на сьогодні є педагогічна спадщина В. Сухомлинського. Синівська вірність Вітчизні, землі, де ти народився і осмислив себе, є провідною ідеєю патріотичного виховання. Він підкреслював, що справжнє народження громадянина, мислячої особистості, трудівника, борця за торжество правди, суверенітету і територіальної цілісності відбувається тоді, коли дитина відчуває себе часткою народу і в ній, як сонячний промінь в краплі води, відображається багатовікова історія свого народу, його велич і слава. У кожного з нас Вітчизна починається з чогось маленького, начебто непримітного: наш рідний куточок, рідна домівка, навчальний заклад чи гурток, що втілює в себе живий образ нашої Батьківщини. Його джерелом є піднесення суспільних інтересів над власними, гармонія особистого щастя і суспільного блага. Саме сьогодні, як ніколи, переосмислюється сенс життя як дорослої людини, так і дитини.

Величезною різноманітністю ідей, творчих знахідок з сучасних підходів до патріотичного виховання педагогічні працівники позашкільних навчальних закладів Черкащини мали можливість поділитися в Інтернет-конференції «Досвід діяльності закладів позашкільної освіти з патріотичного виховання». Навчальні заклади позашкільної освіти області проводять системну роботу з даного питання, адже національно-патріотичне виховання є складовою навчально-виховного процесу кожного закладу. Форми роботи, представлені у статтях, надзвичайно різноманітні та актуальні.

У Будинку дитячої та юнацької творчості міста Сміла розроблено педагогічний проект **«Собі – честь, Україні – славу!»**, що акцентує увагу на національній самобутності, цілісності, культурно-історичній життєздатності українського народу (що, як ніколи, на часі!) і формує стійке відчуття причетності до цілого: життя нашого народу.

Реалізація **проекту «Відкриваю себе в Україні»** стало головною справою учнівського, педагогічного та батьківського колективів Золотоніського районного будинку дитячої та юнацької творчості.

Спільна багаторічна співпраця поєднує колектив Золотоніського БДЮТ і місцеву військову частину. Для вихованців молодшого шкільного віку проводиться гра «Військові – наші друзі». Планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго відношення до Батьківщини та до представників спільних культур, формування патріотичних почуттів означає вироблення ідеалу служіння народові, готовності до героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави.

У матеріалах керівника військово-патріотичного клубу «Гарт» Будинку дитячої та юнацької творчості міста Умані можна знайти інформацію про форми роботи у клубі, це насамперед: пошукова діяльність, оформлення та збір краєзнавчих матеріалів, організація зустрічей з ветеранами Великої Вітчизняної війни та відвідування їх вдома, впорядкування пам'яток війни тощо.

Цікавими і повчальними для багатьох можуть стати роздуми про українців та патріотизм керівника фольклорного колективу «Візерунки» Корсунь-Шевченківського районного центру

дитячої та юнацької творчості, що насправді ж Україна – це не тільки Чорнобиль, любити Україну – це не просто «їсти сало і вареники та носити вишиванки». Бути українцем – це насамперед, бути відповідальним за свою націю, це вміти берегти своє минуле також і для того, щоб не повторювати помилок у майбутньому. У роботі гуртка керівник намагається прищепити дітям любов до народної пісні, народних звичаїв, традицій та обрядів, наголошує на те, що ми - всі діти нашої Батьківщини і маємо черпнути з прадавніх джерел основу для свого життя. Тарас Шевченко колись написав слова, які є завжди актуальні для нас, українців: «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь!». Напевно, отой комплекс «чужого» чи «менш вартісного свого» закорінився у нашій ментальності дуже міцно і глибоко. З цим комплексом нам ще потрібно боротися, адже в Україні є багато такої музики, пісень, які не тільки дають зрозуміти кожному, що бути українцем – це дуже модно, але також вчать нас, що українець і патріот – це два слова, які один без одного існувати просто не можуть. Багато сучасних українських виконавців своєю творчістю доводять сьогодні, що не варто соромитися рідної землі, її надбань.

Своєрідним планом до дій з патріотичного виховання стали матеріали з досвіду роботи Корсунь-Шевченківського районного ЦДЮТ, про які йдеться у статті методиста районного методичного кабінету, вони варті для наслідування.

У статті «Виховуємо юних патріотів» мова йде про різні форми виховання патріотизму у гуртках Тальнівського районного Будинку дітей та юнацтва, зокрема про захист гуртківцями патріотичного проекту громадянської спрямованості «Я пишаюсь, що я українець» - що сприяє вихованню у гуртківців відповідальності, гордості за свою неньку-Україну.

Досвід діяльності з військово-патріотичного виховання описано у статті про комунальний позашкільний навчальний заклад «Клуб юних моряків з флотилією» - адже це військово-патріотичний клуб морського спрямування. Клуб проводить організаційно-масову, інформаційно-методичну, навчально-виховну, навчально-тренувальну та спортивну роботу, а також надає всім учням рівні можливості для різнобічного розвитку і самовизначення у вільний від занять час, формує пізнавальну активність юних моряків, колективізм, самостійність, відповідальність і творче відношення до справи, поглиблює знання з основ морських та військових наук, розвиває здібність, розширює кругозір, сприяє трудовому вихованню і професійній орієнтації учнів, пропагує досягнення науки і техніки в області військово-морського, морського та річкового флотів України.

Як висновок, можна зазначити, що у всіх без винятку закладах позашкільля Черкащини проводиться значна робота з патріотичного виховання, шукаються все нові і нові підходи до виховання учнівської молоді як традиційні, так і більш сучасні. Життя продовжується! Молодь підрастає, вбираючи в себе ті знання і навички, що ми закладаємо в них. Тож, застосовуючи різноманітні засоби впливу на емоції дитини, можна наблизитися до вирішення однієї з найважливіших і найактуальніших проблем сьогодення – виховання справжніх патріотів своєї Батьківщини.

Т. Ю.Арчибасова,
завідувач методичного відділу
Будинку дитячої та юнацької творчості
Смілянської міської ради

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті представлено досвід педагогічного проектування щодо вирішення завдань патріотичного виховання. Матеріали можуть бути використані в організації навчально-виховної роботи як позашкільних, так і загальноосвітніх навчальних закладів.

Позашкільна освіта, що ефективно забезпечує емоційний, фізичний, інтелектуальний і творчий розвитку дитини та суспільно-громадське становленню молоді, є дуже важливим чинником сучасних державотворчих процесів та духовного відродження України.

У системі навчально-виховної роботи творчих об'єднань має бути створено умови для відчуження і глибокого переживання прекрасного, захоплення красою, яка владно господарює у духовному житті українського народу, глибокого розуміння дітьми творчих основ народного життя, формування переконань у тому, що наші предки любили красиве в житті, множили добро, утверджували високу мораль, зробили оригінальний внесок у взаємозбагачення культур народів світу – і саме духовність народу була і є могутнім стимулятором його творчості, невичерпним джерелом його мистецької та культурної діяльності.

Українські вчені Г.Ващенко, А.Макаренко, С.Русова пов'язували педагогічні технології, зокрема і проектну, із завданням розвитку особистості, підготовкою її до життя. За І.Єрмаковим, педагогічне проектування є важливим інструментом «виращування», становлення життєздатної спільноти педагогів, вихованців, громадськості, нових способів їх діяльності [2, с. 3].

За визначенням Д.Ващенка, проект – інноваційна форма організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний перспективний характер діяльності тимчасового колективу в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем [1, с. 321]. Застосування проектної технології підвищує мотивацію діяльності, активує дітей, забезпечує вихованцям свободу вибору, задоволення їх потреб, особистісно-діяльнісний підхід до навчально-виховного процесу, стимулює інтерес вихованців (групи) до вирішення певних (нагальних) проблем, що вимагає і володіння певною сумою знань, і практичного застосування цих знань у практичній творчій діяльності, і демонстрації результатів. А головне, дозволяє вирішувати виховні і розвивальні завдання засобами навчальної роботи.

З метою реалізації завдань громадянсько-патріотичного виховання у позашкільному навчальному закладі як соціокультурному осередку розроблено педагогічний проект «Собі – честь, Україні – славу!», що акцентує на національній самобутності, цілісності, культурно-історичній життєздатності українського народу (що, як ніколи, на часі!) і формує стійке відчуття причетності до цілого: життя нашого народу.

Тип проекту – просвітницький.

Мета педагогічного проекту: створення у позашкільному навчальному закладі актуалізуючого, ціннісно насиченого освітнього простору в контексті вирішення актуальних завдань національно-патріотичного виховання.

Завдання проекту:

- сприяння становленню національної свідомості вихованців;
- збагачення духовного досвіду вихованців шляхом пізнання, переживання і дії;

- формування національних духовних цінностей;
- становлення у вихованців почуття національної гордості, патріотизму;
- підготовка вихованців до просвітницької роботи серед однолітків;
- виховання готовності до участі у розбудові держави.

Учасники проекту: вихованці художньо-естетичного та туристсько-красознавчого відділів Будинку дитячої та юнацької творчості.

Технологія реалізації проекту. Педагогічний проект складається з трьох частин:

- метою ч. 1 «Україно! Ти для мене диво!» є створення наскрізної системи навчально-виховної роботи у всіх напрямках позашкільної освіти щодо формування ціннісного ставлення до історичних, духовних і культурних традицій українського народу. Технологія вирішення виховних завдань – прийом подивування, створення умов для яскравого емоційного переживання дитиною естетичних вражень, що викликає в дитини захоплення своїм українством, своєю приналежністю до великої нації, великої культури.

- «Все те краще, що витворили протягом століть попередні покоління, ми маємо не тільки зберегти, але й передати у спадок своїм нащадкам!», - писав В.Скуратівський. Метою ч.2 «Чарівна крамниця» є створення системи навчально-виховної роботи в гуртках декоративно-ужиткового мистецтва щодо залучення вихованців до художніх і мистецьких надбань рідного краю, адже культурні артефакти, національна міфологія і символіка мають не тільки пізнавальну цінність, але діють емоційно та впливають на думки й відчуття людей, а тому їхнього значення у вихованні молоді людини не переоцінити. Не тільки сприйняття величезних багатств української культури, а й бажання та вміння їх зберегти і примножити – саме це стає велінням сьогодення цього часу.

- Ч.3 проекту «Збережи себе, захисти Вітчизну» реалізується в гуртка туристсько-красознавчого напрямку і покликана будити в дітях прагнення оберігати життя в усій його природній мудрості краси, формувати готовність до захисту Вітчизни.

Кожна з частин проекту для підсилення її емоційної складової має епіграфом слова нашого славетного співвітчизника Василя Симоненка, чий 80-річний ювілей відзначила Україна цього року.

Очікувані результати:

- для вихованців: сформоване
  - ціннісне ставлення до народних традицій, української народної культури, бажання їх примножувати;
  - почуття відданості справі зміцнення державності України;
  - готовність до просвітницької діяльності;
- для педагогів:
  - досвід соціально-педагогічного проектування;
  - розроблення методичного забезпечення на інноваційних засадах.

Післядією проекту є:

- участь вихованців у виставках декоративно-прикладного мистецтва;
- випуск тематичних альманахів дитячої творчості;
- проведення тематичних майстер-класів.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підручник для педагогів. – 1-е вид. – К.: Спілка, 1997. – С. 331–362.
2. Прашко О.В. Педагогічне проектування як складова інноваційного процесу становлення особистісно орієнтованої школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?)

Т. А. Олексенко,
методист Золотоніського будинку дитячої та юнацької
творчості Золотоніської міської ради;
С.О. Берднік,
культурорганізатор Золотоніського будинку дитячої та юнацької
творчості Золотоніської міської ради

СИСТЕМА РОБОТИ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Дана стаття висвітлює досвід роботи з виховання у дітей громадянської позиції, почуття патріотизму та відповідальності за доручену справу, любові до своєї Вітчизни; високого ідеалу служіння народові.

У будинку дитячої та юнацької творчості завжди значну увагу приділяли патріотичному вихованню. Спільна багаторічна співпраця колективу БДЮТ і місцевої військової частини завжди сприяла такому вихованню. Планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго відношення до Батьківщини та до представників спільних культур. [1.с.1], формування патріотичних почуттів означає вироблення ідеалу служіння народові, готовності до героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави. [2.с.1]. Одна з форм роботи – це гра-змагання для молодших школярів міста, яка проходить у III тури. Один з турів має військово-патріотичний напрямок, він проходить на території військової частини під девізом „Військові - наші друзі”. Мета гри - ознайомлення з славним героїчним минулим військової частини; почуття патріотизму та відповідальності за доручену справу, любові до своєї Вітчизни; підвищення престижу військової служби як виду державної служби, а звідси культивування ставлення до солдата як до державного службовця; [3.с.12] та ознайомлення з життям та побутом військових. Перед початком формуються команди, до кожної з них представлено військового, який протягом гри супроводжує команду на станціях.

Ведуча: Любі мої барвінчата !

Чи любите ви мандри і таємниці ?

Чи вмієте долати перешкоди?

Чи були в гостях у військових ?

Я запрошую вас на свято: „*Наші друзі – військові*” Пригоди, конкурси, цікаві змагання, польова каша – все це чекає на вас. Ви готові до нових пригод? То ж до зустрічі! Вперед!

Кричалочка:

- Хто прийшов до нас на свято? - **БАРВІНЧАТА !**

- Любить хто змагань багато? - **БАРВІНЧАТА!**

- Хто майбутні козачата? - **БАРВІНЧАТА!**

- Друзів вірних завжди має? - **БАРВІНЧАТА!**

- Всім на світі помагають? - **БАРВІНЧАТА!**

- Подарують настрій гарний? - **БАРВІНЧАТА!**

Ведуча: Прийшов час нам познайомитися з командою кожної школи. На сцену запрошуються капітани (*звучить назва команди, девіз*).

То ж любі діти ми з вами познайомилися і я хочу вручити кожному капітану команди маршрутний лист.

I Станція «Плац» 1-й етап - Вікторина про Україну

1. Територія якої країни є найбільшою у Європі? - Україна - найбільша країна, територія якої повністю знаходиться в Європі.

2. Де знаходиться географічний центр Європи? – в Україні, в містечку Рахів, знаходиться географічний центр Європи.

3. Хто був автором першої в світі Конституції? - гетьман Пилип Орлик.

4. Назвіть кольори українського прапора?

5. Назвати найдовший інструмент в світі? - це українська трембіта, її довжина до чотирьох метрів.

6. Чим славиться українська земля? - 1/4 всіх запасів чорнозему на планеті.

7. Який найбільший у світі літак? - АН-124 "Руслан".

8. Назвіть символи України? - вишиванка, калина, верба, віночок і т.д.

2-й етап : одягання протигазів.

II Станція «Військова підготовка»

Із незапам'ятних часів козаки славились силою, спритністю, мали гостре, несхибне око, розумні голови.

От і ми зараз побачимо, чи могли б наші учні претендувати на високе звання "Козак". То ж розпочнемо ми наші змагання з козацької естафети:

а) пройти через тунель;

б) переplistи у козацьких чайках (обручах)

в) біг по полосі перешкод.

III. Станція «Світлиця» (Конкурс пісні) Скільки століть існує наш народ, стільки ж і пісні. Співали наші діди, прадіди, співаємо і ми. А якби ви знали, як козаки співали! Пропоную і вам заспівати народні пісні.

«Калина»; Україна;» Вишита сорочка» і т. д.

IV. Станція «Казарма» - (діти ознайомлюються із життям військових під час вихідного дня)

V. Станція «Музей». Військовий-екскурсовод знайомить з історією створення військової частини, її бойовим шляхом під час Великої вітчизняної війни.

VI. Станція «Намет» - практичні навички: як ставиться намет, для чого він потрібен.

Після проходження станцій всі збираються для підведення підсумків на плацу.

Ведуча: Недаремно кажуть: „Як працює, так і їсть”, а наші козачата за девіз можуть взяти слова: „Дайте нам побільше каші – перемоги будуть наші”. Всі учасники пригощаються солдатською кашею приготовленою на польовій кухні.

Висновок: Патріотизм - це відчуття гордості своєю вітчизною, його історією, звершеннями. Це прагнення зробити свою країну красивіше, багатше, міцніше, щасливіше – в цьому національна гордість і гідність народу, згуртованого патріотичними відчуттями... [4.с.8].

В. О. Босецька,
завідувач організаційно-масового відділу,
керівник гуртка «Спортивний туризм»
Будинку дитячої та юнацької творчості
Смілянської міської ради

**УБЕРЕЖИ СЕБЕ – ЗАХИСТИ ВІТЧИЗНУ!
ПРАКТИКО-ЗОРІЄНТОВАНІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

У статті йдеться про упровадження практико-зорієнтованих навчально-виховних технологій у роботу гуртків туристсько-краєзнавчого напрямку з метою вирішення завдань патріотичного виховання.

Вже давно стало зрозуміло, що сучасна молодь нечутлива до патріотичного «виховання» у формі інформаційних хвилинок, бесід, стандартних «урочистих» виховних заходів. Розбудова демократичної правової держави та громадянського суспільства у сучасних українських реаліях, які визначаються, у першу чергу, військовою агресією проти нашої країни, безперечно, актуалізує вимогу інноваційності у патріотичному вихованні сучасної молоді.

Патріотизм, відповідно до сучасних інтегрованих наукових поглядів, визначається не просто як любов до батьківщини, а як багатоаспектне поняття, фундаментальною духовно-моральною якістю, світоглядною та психологічною характеристикою особистості, духовно-моральний принцип її життєдіяльності [1, с.3]. І це проявляється у єдності знань, патріотичних почуттів, переконань і діяльності.

Велика частина навчального часу в гуртках туристсько-краєзнавчого напрямку відведена на вивчення техніки пішохідного туризму. Вихованці творчих об'єднань основного рівня навчання володіють досить складною технікою рятувальних робіт, знаннями щодо надання першої медичної допомоги. Суспільне, гуманітарне і практичне значення цих знань і вмінь сьогодні важко переоцінити: саме вони сприяють формуванню впевненої поведінки при виникненні будь-яких надзвичайних ситуацій. Буквально, можуть порятувати комусь життя.

Усвідомлення важливості захисту національних інтересів, особистісного професійного і життєвого самовизначення, готовності до захисту Батьківщини, до служби у Збройних Силах України, праці на благо процвітання своєї країни – саме це сьогодні є проявом патріотичної самосвідомості і патріотичних переконань вихованців.

Важливість надання діяльнісного, соціально значущого спрямування навчанню техніці пішохідного туризму народили ідею проведення заліку із техніки пішохідного туризму та рятувальних робіт «Збережи себе, збережи Вітчизну», під час якого перевіряється весь обсяг знань, умінь і навичок із рятувальних робіт, засвоєних вихованцями на основному рівні навчання: вміння долати природні та штучні перешкоди, орієнтуватися на місцевості, дотримуватись правил техніки безпеки, берегти життя та здоров'я і проводиться у п'ять етапів:

- I етап «Миттєва реакція» (мета: перевірити знання й уміння із техніки в'язання нош для потерпілого, техніки транспортування пораненого на ношах).

- II етап «Розвідувальний крос-похід» (мета: перевірити рівень знань із топографії, теоретичних та практичних основ спортивного орієнтування, рівень практичних навичок з техніки подолання водних перешкод та заболочених ділянок, техніки транспортування легкопотерпілого навісною переправою).

- III етап «Повернення з розвідки» (мета: перевірити рівень володіння технікою подолання заболочених ділянок, техніки транспортування потерпілого на крутопохилій переправі вгору та на вертикальних перилах).

- IV етап «Порятунок у горах» (мета: розвивати фізичні здібності вихованців; перевірити знання техніки рятувальних робіт (методики в'язання кокона та техніки його транспортування) в умовах вертикального рельєфу).

- V етап «Через перешкоди – до свободи!» (мета: перевірити засвоєння навичок транспортування потерпілого зі супроводжуючим на вертикальних перилах).

Великий обсяг завдань, великі часові та енерговитрати дозволили визначити форму заліку як «залік-марафон».

Щоби підвищити рівень інтересу і мотивації вихованців до проходження випробувань, завдання кожного етапу представлено в «легенді», яка описує конкретну життєву (військову)

ситуацію, з якою вихованцям необхідно справитись без попередньої підготовки: аварійно-рятувальна служба МНСУ отримала виклик на пожежу, де у приміщенні з чадним газом є потерпілий (I етап); розвідувальна груп отримала спецзавдання: знайти контрольні пункти і винести з непідконтрольної території спорядження, необхідне для виконання рятувальної операції пораненого командира групи (II етап); III етап моделює ситуацію розвідувальної групи, яка має пройти абсолютно заболоченою територією, не втративши легкопотерпілого члена групи і доставити командуванню отримані у розвідці дані. На IV етапі команда стає державною спеціалізованою аварійно-рятувальною службою пошуку і рятування туристів, яка має врятувати в горах туриста, що отримав переохолодження. На V етапі «спеціальний військовий загін» отримує спецзавдання: знайти цивільного постраждалого в межах бойового квадрату, доставити його до медичної служби та підняти переможний прапор України.

Ці ситуації не повторюють умов стандартних тренувань чи змагань, а тісно пов'язана із сучасними українськими реаліями – саме тому вона спрямовує дітей на креативне мислення, на розробку командної тактики у ході подолання перешкод.

Участь у цьому заході надає особистісного значення набутим знанням і навичкам, сприяє фізичному загартуванню, підвищенню рівня фізичної підготовки, розвитку витривалості, сили, координації рухів, гостроти реакції; самоствердженню вихованців, вихованню в них лідерських якостей, кращих особистісних рис (відповідальність, чесність, працелюбність, самостійність тощо), високих моральних якостей, самодисципліни, ціннісного ставлення до себе та інших, вміння працювати в колективі (команді), вміння визначати мету та досягати її, аналізувати власні дії та дії товаришів, формуванню стійкої мотивації до здорового способу життя [3, с.37].

Цей захід сприяє усвідомленню гуртківцями важливості знань і навичок із техніки пішохідного туризму та техніки рятувальних робіт, які можуть застосовуватися і застосовуються в роботі як аварійно-рятувальних служб МНСУ, так і у військовій справі.

Проведення цього заходу отримало в місті неабиякий резонанс: вміння гуртківців викликали інтерес у волонтерів, що відкрили у Смілі військово-навчальний центр з тактичної медицини (керівник – Віктор Овчаренко). Вони звернулися за методичною допомогою щодо організації деяких етапів підготовки.

Наші вихованці готові не тільки до показових виступів, а й до надання консультацій з техніки рятувальних робіт та роботи інструкторами на туристичних етапах підготовки.

Волонтерська діяльність наших вихованців сприяє підвищенню мотивації навчання, значення їх практичної компетентності у сфері спортивного туризму, формує стійкий пізнавальний інтерес до набуття нових знань із тактики початкової військової підготовки і теоретичних засад тактичної медицини та практичного застосування вже набутих знань із рятувальних робіт.

Так формується активна життєва позиція вихованця, стверджується його почуття відданості справі зміцнення державності України.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція національно-патріотичного виховання молоді. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskovo-patriotichna-robota/>

2. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали наук.-практ. конференції (за результатами науково-дослідної роботи Інституту проблем виховання НАПН України у 2010 році) / За ред. І.Д.Беха, О.В. Мельника. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2011. – Вип. 1.

3. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/news/archive-news/88/>

І. В. Вагін,

культурорганізатор Кам'янського будинку
творчості дітей та юнацтва
Кам'янської районної ради

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЮНОГО ПОКОЛІННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Матеріали презентують досвід роботи педагогічних працівників Кам'янського будинку творчості дітей та юнацтва з формування патріотичної свідомості вихованців.

Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, що робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

В.О. Сухомлинський

Патріотичне виховання – виховна діяльність, спрямована на формування в учнів почуття патріотизму, тобто доброго, шанобливого відношення до країни в якій проживаєш. Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, честь і славу, а за необхідності, віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином і справжнім патріотом своєї держави.

У Кам'янському будинку творчості дітей та юнацтва використовуються різні форми та методи патріотичного виховання. Заходи з патріотичного виховання, які проходять в закладі - це цілеспрямований, систематичний, планомірно організований процес впливу на свідомість і поведінку школярів. Отже, будинок творчості для кожного вихованця є осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудувати державу як суверенну, незалежну, демократичну, правову, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та становленню миру й злагоди в суспільстві.

Заходи з патріотичної тематики спрямовані на виховання в гуртківців почуття гордості за українську державу, формування високих моральних цінностей. Так, у 2013-2014н.р. в обласному військово-патріотичному конкурсі юних вокалістів вихованці будинку творчості зайняли три призових місця.

У 2014-2015н.р. активними учасниками в обласному фестивалі-конкурсі патріотичної пісні «Свою Україну любіть» стали шість вихованців.

Захід з військово-патріотичного виховання в системі національного виховання «Дорогами болю» присвячений 70-річчю Великої Перемоги над фашистськими окупантами в роки Другої Світової війни відбувся з гуртківцями будинку творчості.

Вихованці гуртків є постійними учасниками факельного походу, святкування Дня Перемоги біля Обеліска Слави. Юні журналісти будинку творчості беруть активну участь у архівно-пошуковій роботі, вони проводять змістовні зустрічі з ветеранами війни, солдатськими вдовами.

На базі будинку творчості працює МАН. Її учні досліджують різні теми, а також пов'язані з вивченням історії рідного краю і народу. Адже кожен із них розуміє, що без минулого не може бути майбутнього. Дослідження юних науковців стали основою створення посібника навчальної літератури з питань написання робіт МАН.

Вже стало традицією проводити зустрічі з ветеранами педагогічної праці. Вони охоче діляться своїми знаннями з молодим поколінням, а ті в свою чергу з великим захопленням слухають і навчаються життєвої мудрості.

Виховання патріотизму, як чинника національної безпеки, поєднання любові до Вітчизни, до свого народу, гордість за сьогодення простежується у творчих роботах щорічного районного фестивалю «Талановита юнь Кам'янщини», особливо в теперішній час, коли діти мають безпосередній зв'язок з тим, що відбувається в країні.

З великим захопленням і почуттям відповідальності вихованці гуртків виготовляли сувенірні шапочки, ангелочки з паперу, вироби з бісеру, малюнки для воїнів учасників АТО.

Виховання патріотизму в позашкільлі має величезне значення, оскільки мова йде про долю сьогоденного і майбутнього поколінь, оскільки наші гуртківці повинні не тільки володіти належним об'ємом знань, але й повинні стати зрілими духовно і інтелектуально.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк В.М. Управління системою національного виховання учнів загальноосвітньої школи, Методичний посібник. Київ, 1998. [1, с.356]
2. Арчажникова Л.Г. Теорія і методика виховання. Програма для вищих педагогічних учбових закладів – Ужгород, 1991. [2, с.309]
3. Надворна А.М. Виховання творчої особистості, здатної реалізувати себе у сучасному світі [3, с.23]

С. О. Воронюк,
методист станції юних техніків
Ватутінської міської ради

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У ВАТУТІНСЬКІЙ СТАНЦІЇ ЮНИХ ТЕХНІКІВ

Анотація

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей та учнівської молоді. Події що відбуваються у нашій державі вже більше року дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких є і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію.

Сьогодні важливо відтворити в українському суспільстві почуття істинного патріотизму як духовно-моральної та соціальної цінності, сформувані у молоді громадянсько-активні, соціально значущі якості, які вона зможе проявити в усіх видах діяльності, і, перш за все, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, народу та Батьківщини, реалізації особистого потенціалу на благо української держави. У різні часи та епохи, в усіх цивілізованих державах сім'я, школа, суспільство ставили перед собою завдання – виховати громадянина, патріота своєї країни.

Патріотизм – соціально-історичне явище. Елементи його виникли як усвідомлення родових зв'язків, обрядів, звичаїв. Слово «патріотизм» (від «patris») – грецького походження, в перекладі означає «батьківщина, вітчизна». Уперше воно з'явилося в період Великої Французької революції (1789-1793р.). Патріотами називали себе борці за народ, захисники республіки. [1, с. 26]

Тлумачний словник української мови визначає патріотизм як «любов до своєї батьківщини, відданість своєму народу, готовність для них на жертви і подвиги». [2, с. 483]

Проявом патріотичного духу, свідченням формування Української політичної нації стало масове використання української національної та державної символіки, українського традиційного одягу, жовто-блакитних кольорів.

Закладах освіти і культури нашого міста, а зокрема в Ватутінській станції юних техніків йде постійний процес розвитку та підтримки патріотичного виховання вихованців. Проявом цього являються різні методи патріотичного виховання, що проявляються від теоретичних занять з вихованцями і до творчих та військово-спортивних. Одним із найважливіших завдань педагогів є продовження роботи з формування у дітей та молоді громадянських якостей, розуміння приналежності до Української нації. Особлива увага приділяється дітям та сім'ям, які переїхали із території військових дій, щоб сприяти їх адаптації у нових умовах та нових колективах, залучати їх до активної діяльності та участі у позашкільних заходах, надавати можливість реалізовувати свій інтелектуальний, творчий, фізичний потенціал на благо України.

Деякі гуртки СЮТ невід'ємно пов'язані з українською культурою та творчістю.

Протягом навчального року всі бажаючі вихованці СЮТ роблять подарунки для захисників нашої батьківщини і передають їх на «Схід». [Додаток 1]

Яскравим прикладом є плетіння «патріотичних стрічок» жовто-блакитного кольору. В заході прийняли участь керівники гуртків, вихованці та їх батьки. Плетіння стрічок було представлено в декількох варіантах. Майстер – клас переплітався з читанням відомих віршів українських поетів на патріотичну тематику, що являється актуальним у наш час. В рамках патріотичного виховання молоді та підтримки бойового духу наших воїнів, вихованці СЮТ з радістю виготовляли жовто-блакитні стрічки та інші сувеніри і передавали їх військовослужбовцям в зону АТО. [Додаток 2]

Також СЮТ приймає участь у всіх заходах, конкурсах та змаганнях міста, що відповідають профілю нашого закладу, вихованці виконують різні роботи та композиції в українському народному стилі. [Додаток 3]

Як свідчить історичний досвід, патріотичні почуття, особливо загострюючись у складних, екстремальних, доленосних для Батьківщини ситуаціях, еднають людей, спонукають ставити суспільне вище за особисте, зменшують життєвий егоїзм. Тому все більше дітей та молоді цікавиться історією України та території що входили до її складу. В МАН, що знаходиться при СЮТ все більше дітей прагне займатися у секції історії. Також систематично на історико-археологічному гуртку проходять виступи та презентації гуртківців щодо різних періодів розвитку нашої країни. Особливо популярні серед молоді теми трипільської культури, дохристиянських слов'янських вірувань та феномен козацтва. [Додаток 4]

Особливу увагу патріотичного виховання приділяється під час літньої відпочинкової кампанії табору, що знаходиться на базі СЮТ. Де було організовано 4 загони, які брали участь в різних заходах протягом всього перебування в таборі. Назви загонів та речівки носили також патріотичний характер. Ранок розпочинався з шикуння та доповіді командирів загонів щодо наявності особового складу та звичайно, що гімну України. [Додаток 5]

Під час перебування в таборі, учні мали можливість випробувати себе в змаганнях з елементів пішохідного туризму. [Додаток 6]

Також вчителів військової підготовки проводили лекції щодо різних зразків зброї починаючи з II Світової війни та їх застосуванні і тактико-технічних характеристиках. [Додаток 7]

Не обійшлося і без конкурсу боді-арту, та костюмів з підручних матеріалів, що дуже подобається молоді. [Додаток 8]

Висновки: Патріотичне виховання – це суспільна категорія, яка формує ставлення людини до себе, до свого народу й Батьківщини. Це ставлення виявляється у відповідних почуттях, переконаннях, ідеях. Лише переймаючись інтересами, прагненнями, потребами,

ідеалами свого народу, усвідомлюючи свою національну неповторність і самобутність, людина стає зрілою, громадсько-свідомою особистістю, справжнім патріотом, діяльним творцем своєї долі та долі Батьківщини.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Кіндер Г. Всесвітня історія: Довідник: Пер. з нім./ Герман Кіндер, Вернер Хільгеман,; Наук. ред. пер. А. Г. Слюсаренко, О. Ф. Іванов, Худ. Гаральд Букор, Рут Букор, - Пер. з нім. 2-го вид.. - К.: Знання-Прес, 2001. - 631 с.

2. Тлумачний словник // Українська мова: Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), М. П. Зяблюк та ін. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. — 824 с.

Г.В.Городнюк,
керівник військово-патріотичного
клубу "Гарт" Будинку дитячої та
юнацької творчості міста Умані

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА

Анотація. У Будинку дитячої та юнацької творчості міста Умань працює військово-патріотичний клуб "Гарт". Вихованці клубу "Гарт" займаються пошуковою роботою, оформленням та збором матеріалів, отримують перші навички опрацювання краєзнавчого матеріалу. Організують зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни та відвідують їх вдома. Займаються оформленням матеріалів у книзі «Подвиги-легенди». Впорядковують пам'ятки війни.

*Мистецтво виховання має ту особливість,
що майже всім воно здається справою
знайомою й зрозумілою, а іншим - навіть
легкою і тим зрозумілішою і легшою
здається воно, чим менше людина з ним
знайома теоретично і практично.
(К. Ушинський)*

У Будинку дитячої та юнацької творчості міста Умань працює 63 гуртки. Серед них – клуб військово-патріотичного спрямування «Гарт».

Метою клубу «Гарт» є виховання громадянина-патріота, який володіє глибоким розумінням громадянського обов'язку, готовий у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, прагнути до фізичного вдосконалення, вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії Українського народу, його Збройних Сил. Ознайомлення вихованців з іменами визволителів міста Умані від німецько-фашистських загарбників, Уманської ями, з матеріалами Корсунь - Шевченківської битви м. Умані назвами вулиць. Розвивати патріотичні почуття, повагу до героїчного минулого нашої країни. В навчальній діяльності реалізація патріотичного виховання відбувається за допомогою становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як

суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу і забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Вихованці клубу "Гарт" займаються пошуковою роботою, оформленням та збором матеріалів, отримують перші навички опрацювання краєзнавчого матеріалу. Організують зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни та відвідують їх вдома. Займаються оформленням матеріалів у книзі «Подвиги- легенди». Впорядковують пам'ятки війни.[2, 1].

Сьогоднішня ситуація в державі дала нам нові імена героїв, яких не забувають – це учасники Євромайдану та воїни-добровольці АТО. Тому вихованці клубу «Гарт» організують зустрічі в стінах Будинку дитячої та юнацької творчості для спілкування. Адже їхня мужність, відданість, готовність захищати територію рідної Батьківщини і є найкращим прикладом для виховання сучасного покоління справжніми патріотами, добросовісними громадянами.

"Майбутнє – у сьогодні, але майбутнє і в минулому. Це ми створюємо його. Якщо воно погане, то у цьому наша провина," – пише відомий французький письменник Анатоль Франс. Наше майбутнє - це діти, наші вихованці, яким повинні прищепити почуття поваги до своєї землі та вміння бути гідним громадянином своєї держави. Тому керівник клубу "Гарт" у своїй роботі застосовує такі методи виховання громадянина-патріота:

- переконання - формування впевненості в суспільній корисності - діяльності з підготовки до захисту Вітчизни;

- стимулювання - реалізується в різноманітних формах заохочення та змагання;

- особистий приклад - діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді, має забезпечувати педагогічні вимоги, вміє давати доручення і перевіряти його виконання;

- самопідготовка - процес активного формування і самовдосконалення молодшої людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю. [1,1].

Клубом "Гарт" , проводяться такі масові заходи: лекторій "Дні партизанської слави", виховний захід «Небесна Сотня», День українського козацтва, лекторій "Голодні ті роки...", День Української Армії, День Соборності України, День української вишиванки, День пам'яті жертвам Голокосту, захід "Вічний більних –Афганістан", зустріч з воїнами АТО, з учасниками Євромайдану, акція "Визволення м. Умані", лекторій "Чорнобильська трагедія", Свято Перемоги. Зустріч з ветеранами Великої Вітчизняної Війни.

А також організуються благодійні акції, концерти, виступи. Цього року вихованці клубу "Гарт" взяли участь у Всеукраїнській акції: "Лист пораненому солдатіві", "Подаруй тепло солдатіві", "Ми за мир на всій планеті", «Голуб миру». Проведено бесіди з вихованцями Будинку творчості: "День Гідності та Свободи", "Голодні ті роки...", "Гімн України: духовність та незламна віра народу", "Державні символи України".

Кожен вихованець Будинку дитячої та юнацької творчості - це справжній громадянин, готовий завжди прийти на допомогу ближньому, навчатися та пізнавати нове, дотримуватися своїх прав та обов'язків, поважати закон, батьків, вчителів. А це і є той патріотизм, який сьогодні панує у серці кожного українця.

«Усяка жива історична народність є найпрекраснішим створінням Божим на землі, і вихованню лишається тільки черпати з цього багатого і чистого джерела» - писав К. Ушинський [3, 101].

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1.Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Пер. з рос. / Редкол.: В.М. Столетов (голова) та інші. - К.: Рад. школа, 1983 - (Пед. б-ка). - Т. 1. - 48

В. О. Гринюк,

ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ ФОЛЬКЛОРНОГО АНСАМБЛЮ З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті подана інформація з досвіду роботи вокального фольклорного ансамблю «Візерунки» з національно-патріотичного виховання.

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, культурного надбання та захист інтересів своєї громади, народу в цілому.

Патріотизм складається з почуття кровного зв'язку між людьми, природної прихильності та любові до рідної землі, рідної мови та культури. Факторами, які впливають на відчуття патріотизму є: мова, державні символи, національна аудіо-відео та друкована продукція, національні герої, національні події, приклади поведінки керівництва країни, культура та звичаї народу, система державної пропаганди.

На мою думку, патріотизм виховується мамою, працею, школою та зовнішнім середовищем. Наше зовнішнє середовище сьогодні – книжки, кіно, телевізор та Інтернет. Книжок діти не читають, кіно дивляться третьосортне, залишається телевізор та Інтернет ... А насправді ж Україна – це не тільки Чорнобиль, любити Україну – це не просто їсти сало і вареники та носити вишиванки. Бути українцем – це насамперед, бути відповідальним за свою націю, це вміти берегти своє минуле також і для того, щоб не повторювати помилок у майбутньому.

У роботі гуртка я намагаюся прищепити дітям любов до народної пісні, до народних звичаїв, традицій та обрядів, наголошуючи на те, що ми всі діти нашої Батьківщини і ми маємо черпнути з прадавніх джерел основу для свого життя. Тарас Шевченко колись написав слова, які є завжди актуальні для нас, українців: «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь!». Напевно отой комплекс «чужого» чи «менш вартісного свого» закорінився у нашій ментальності дуже міцно і глибоко. З цим комплексом нам ще потрібно боротися, адже в Україні є багато такої музики, пісень, які не тільки дають зрозуміти кожному, що бути українцем – це дуже модно, але також вчать нас, що українець і патріот – це два слова, які один без одного існувати просто не можуть. Багато сучасних українських виконавців своєю творчістю доводять сьогодні, що не варто соромитися рідної землі, її надбань.

Є така думка, що патріотизм – це любов та відповідальність. Любов до землі, на якій ти народився, та відповідальність за її долю та долю твого народу. А от я вважаю, що патріотизм – це практичність. Тому у своїй роботі віддаю перевагу практичним методам та формам. А саме, на прикладі народних пісень я знайомлю дітей з минулим нашої Батьківщини, вивчаючи побутові пісні, знайомлю з елементами побуту українського народу, а календарно-обрядові пісні є прекрасним відтворенням циклічності природи. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

У гуртку – діти різного віку як брати і сестри. Старші дбають про менших. Дружать діти – дружать і батьки. Через дітей і вони зацікавлюються народними традиціями. Вихованці, які займаються у фольклорному гуртку, дуже відрізняються від решти. Вони світліші, щедріші, мудріші. Спокійні і добрі. Захоплених традицією діток може бути більше. Вони відчують українську традицію і в майбутньому передадуть це відчуття своїм дітям.

- Основними формами патріотичного виховання, які я використовую на заняттях гуртка є: інформаційно-масові (вікторини, подорожі до джерел рідної культури);

- діяльнісно-практичні (свята, театр-експромт, ігри-драматизації, огляди-конкурси); діалогічні (бесіда, рольове спілкування);
- індивідуальні (доручення, творчі завдання, звіти, індивідуальна робота).

Пріоритетну роль у роботі намагаюся відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. З таких методів використовую: ситуаційно-рольові ігри, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху, аналіз конфліктів та моделей стилів поведінки.

Необхідною умовою підвищення ефективності патріотичного виховання є залучення учнів до підготовки та проведення виховних заходів, спрямованих на формування патріотичних якостей, самоосвіту, самовиховання. Важливе місце у патріотичному вихованні гуртківців займає участь у масових заходах патріотичного змісту. Найбільш поширені масові заходи щодо патріотичного виховання учнів – це відзначення державних та релігійних свят, знаменних подій у житті РЦДЮТ, міста, проведення зустрічей з видатними людьми, участь в творчих конкурсах, фестивалях. Хотілося б у роботу включити і відвідування театру, концертних залів, які б знайомили вихованців з різними жанрами мистецтва та формували б естетичні смаки та патріотичні почуття. Серед групових форм виховної роботи з патріотичного виховання найбільш поширені в моїй роботі є бесіди, зустрічі, літературно-музичні композиції, обговорення телепередач.

Бесіда – найбільш уживаний діалогічний метод. У процесі бесіди розкриваються основні символи прадавніх українців (рослинні символи, морально-духовний зміст блакитного і жовтого кольорів тощо).

Зустрічі з творчими людьми рідного краю – письменниками, митцями, музикантами – закликають до творчості.

Зрозуміло, що для виховання здорової нації, патріотично налаштованого покоління необхідний великий комплекс засобів та ресурсів, але важливо зрозуміти психологічні чинники позитивного сприйняття своєї держави. Це бажання жити в своїй країні, відчуття щастя та комфорту, бажання народжувати та виховувати тут дітей та проєкція свого майбутнього саме на Україну.

С. В. Давиденко,
методист районного методичного кабінету
відділу освіти Корсунь-Шевченківської
районної державної адміністрації

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У даній статі висвітлено систему спільної роботи відділу освіти та Корсунь-Шевченківського районного центру дитячої та юнацької творчості по формуванню національно-патріотичних почуттів дітей. Розкрито суть різних форм роботи з

педагогічними працівниками, вихованнями як в межах позашкільного закладу, так і співпраця з навчально-виховними закладами району, різними державними та громадськими організація.

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі, зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу.

Враховуючи вище окреслені проблеми відділ освіти, районний методичний кабінет 2014-2015 навчальний рік оголосили роком формування патріотичних почуттів, активної життєвої позиції, національної свідомості учнів в системі громадянського виховання особистості. На реалізацію даної теми розроблено районний проект «Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зоветься», який став дороговказом у плануванні виховної роботи з учнями у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах.

Для активізації роботи по патріотичному вихованню методистами РМК та РЦДЮТ, відповідно С.В.Давиденко, О.А.Лисенко із заступниками по виховній роботі, педагогами-організаторами, керівниками гуртків проведено нараду «Напрямки патріотичного виховання учнів, гуртківців в сучасному освітньому закладі в системі національного виховання. Співпраця державних установ, громадських організацій в організації патріотичного виховання учнів»; практичний семінар «Сучасні форми та методи роботи патріотичного виховання учнівської молоді».

В ході даних заходів опрацьовано нормативні документи МОН України, Департаменту освіти та науки Черкаської держадміністрації, районної держадміністрації, відділу освіти, РМК, які регламентують організацію патріотичного виховання з учнівською молоддю у всіх навчальних закладах.

З метою якісного планування роботи, підвищення ефективності виховного процесу, реалізації патріотичних заходів районним методичним кабінетом спільно з працівниками методичного центру РЦДЮТ розроблено для навчальних закладів методичний бюлетень «Організація патріотичного виховання учнів в навчальних закладах», рекомендації проведення тематичних заходів до визначних подій державотворення, видатних історичних діячів, діячів культури, освіти, відомих людей України, області, району, які зробили великий внесок у розбудову нашої держави.

Необхідно відмітити, що в районному центрі дитячої та юнацької творчості створено середовище, яке позитивно впливає на виховання гуртківців. Позашкільний заклад має облаштований відповідно вимог куточок державної символіки, стенд присвячений Революції Гідності, Героям «Небесної сотні», воїнам-корсунцям, які брали участь в АТО та загинули, віддавши своє життя за незалежність України, створені куточки та фотоколажі рідної природи, діяльності гуртків, виставки дитячих виробів.

В інформаційно-методичному центрі РЦДЮТ організовано тематичні книжкові виставки «Вічне слово Кобзаря», «Надросянський край», «Українська державність: історія та сучасність», «Твоя країна – Україна».

2014-2015 навчальний рік розпочався для гуртківців з першого заняття «Україна – єдина країна».

З гуртківцями традиційно проводяться урочисті заходи, інформаційні хвилинки з нагоди Дня Перемоги, Дня партизанської слави, річниці виводу радянських військ з Афганістану, Корсунь-Шевченківської битви та з нагоди визволення України, міста Корсунь-Шевченківського від німецько-фашистських загарбників.

Керівники гуртків організують зустрічі своїх вихованців з учасниками бойових дій, вітання ветеранів, адресну допомогу у вирішенні їх соціальних проблем. Гуртківці спільно з своїми

керівниками беруть участь у щорічній спільній з районною радою ветеранів акції «Привітай ветерана», відвідують музей Корсунь-Шевченківської битви та музей «Ветеран».

З метою ознайомлення з історією рідного краю, відомими людьми Корсунщини організуються для вихованців РЦДЮТ екскурсії до Корсунь-Шевченківської картинної галереї та краєзнавчого музею, районного музею музею І.С. Нечуя-Левицького, музею К.Г. Стеценка, краєзнавчого музею та музею О.А.Захаренка Сахнівської ЗОШ.

Необхідно зазначити, що гуртківці РЦДЮТ були активними учасниками районних заходів щодо відзначення 175-річниці з дня народження відомого українського письменника І.С.Нечуя-Левицького, 60-річниці утворення Черкаської області, 70-річниці Корсунь-Шевченківської битви, 200-річчя від дня народження генія українського народу, поета-пророка Т.Г.Шевченка, 120-річниці кінорежисера О.П.Довженка, 80-річниці українського поета, журналіста В.Симоненка.

Педагогічний та учнівський колективи РЦДЮТ активно долучалися до проведення заходів Дня Українського козацтва, Дня Гідності та Свободи, Дня увіковічення пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років, Дня Соборності, Дня пам'яті Героїв Крут, 200-річчя від дня народження Михайла Вербицького та 150-ї річниці першого публічного виконання національного гімну на районному рівні; благодійних акцій: «Допоможи ЗОШ №15 м. Слов'янська Донецької області», «Замість квітів – допомога армії», «День Учителя без квітів», «Осінній благодійний ярмарок – кошти на допомогу бійцям АТО», «Допоможи воїнам АТО», «Сплетемо маскувальну сітку», благодійні дитячі концерти «Україна – це ми», «Залучи дитину до гурткової роботи», «Оберіг для солдата», «Подаруй солдату новорічне свято», благодійні ярмарки сувенірної та кулінарної продукції.

У рамках районного заходу «Покровське коло» проводились народні співані дитячі ігри, які демонстрував фольклорний ансамбль районного центру дитячої та юнацької творчості «Візерунки» (керівник Гринюк В.О.), а юні стилісти - осучаснені українські образи: український одяг, головні убори, зачіски.

Необхідно відмітити, що новостворений фольклорний ансамбль «Візерунки» РЦДЮТ брав участь у районному конкурсі фольклорних ансамблів «Над вертепом зірка встала».

На базі районного центру дитячої та юнацької творчості проведено районну конференцію лідерів Ліги старшокласників Корсунщини «Зростаємо патріотами України», в ході якої учнівські колективи, гуртківці презентували матеріали про воїнів-учасників АТО, уродженців району; районну гру «Лідер-2014» за темою «Ми – патріоти України» та акцію «Допоможи воїнам АТО».

Керівники гуртків для своїх вихованців провели Уроки мужності «Герої не вмирають», «Слава і честь героям» за участю учасників бойових дій.

Необхідно відмітити, що під час районної акції «Подаруй солдату Новорічне свято» гуртківці позашкільних закладів підготували 100 новорічних подарунків (шоколадки з вітальними листівками), плели фенечки-обереги з ниток, стрічок, виготовляли ангелочків, писали листи, які передали до Спасо-Преображенського храму та волонтерам міста та району.

Учнівський колектив РЦДЮТ долучився до акції підтримки українських бійців «Україна – це я», приуроченої до Дня Гідності та Свободи. Гуртківці влаштували благодійні ярмарки сувенірної та кулінарної продукції, долучилися до написання листів-звернень, виготовлення символів-оберегів в майстер-класах.

Гуртківці РЦДЮТ були активними учасниками районного конкурсу патріотичної пісні, який проводив Корсунь-Шевченківський національний історико-культурний заповідник.

Педагогічний колектив спільно з гуртківцями провели 5 благодійних концертів та зібрали більше чим 14 тис гривень, які направили для воїнів батальйону «Черкаси» та індивідуальну допомогу учаснику АТО Отземку В.М., вчителю Квітчанського НВК.

За ініціативи РЦДЮТ проведено районний фестиваль дитячого та юнацького хореографічного мистецтва «Візерунки на Росі» та гру з патріотичним змістом «Ігри-патріотів».

В ході фестивалю проходила благодійна акція на допомогу воїнам АТО, де зібрано 6114 грн., які направлено допомогу учасникам АТО батальйону «Черкаси».

В районній картинній галереї демонструються 150 виробів декоративно-прикладного мистецтва гуртківців РЦДЮТ на тему «Діти за мир, за єдину Україну» та виставка картин учениці Нетеребського НВК, вихованки Драбівської школи мистецтв Деревінської Юлії в честь загиблого воїна АТО, корсунця Романа Сокурєнка.

Гуртківці хореографічного колективу «Фієста» популяризують український народний танець як на теренах України так і в країнах Європи (Болгарії, Польщі, Угорщині).

Учнівські роботи декоративно-прикладного мистецтва гуртків «Дивосвіт» (керівник Руденко Л.В.) та «Чарівна намистинка» (керівник Лісова Л.Й.), які продяться на базі Корсунь-Шевченківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №5, демонструвалися впродовж місяця у Національному музеї Т.Г.Шевченка та у Національному заповіднику Софія Київська, музей Кирилівська церква в м. Києві. Гуртківці також виготовили близько 250 ангелочків для воїнів АТО.

Поряд з цим вихованці РЦДЮТ переможці творчих дитячих конкурсах патріотичного змісту. А саме: обласному конкурсі «З Кобзарем у серці», виставці-конкурсі науково-технічної творчості «Наш пошук і творчість – тобі, Україно», Всеукраїнському конкурсі робіт юних фотоаматорів «Моя Україна», Всеукраїнському конкурс декоративно-прикладного мистецтва «Український сувенір», Всеукраїнській виставці-конкурсі декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва «Знай і люби свій рідних край», районному конкурсі-фестивалі «Шевченківські вершини».

Створити і зміцнити державу можуть громадяни, які люблять свою країну, свій народ і готові самовіддано служити їх інтересам. Життя і щастя кожної людини значною мірою залежить від долі Батьківщини, яка гарантує їй особисту безпеку, створює умови для праці й відпочинку, захищає її соціальні інтереси. Почуття патріотизму є найвищою та найсильнішою духовною силою людини, що спонукає її до активної життєвої позиції. А це на сьогодні вкрай важливо.

Саме тому будь-який навчальний заклад має стати для кожної дитини осередком становлення патріота України, а педагог, керівник гуртка – зразковим прикладом громадянина, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

В. В. Денисенко,
начальник відділу освіти Золотоніської РДА;
Л. В. Редька,
директор Золотоніського РБДЮТ

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗОЛОТОНІСЬКОМУ РБДЮТ

Сьогодні, із настанням переломного моменту в українській історії, вкотре актуальним постає поняття стає національної ідеї. І все частіше, на нашу думку, в кожного з нас виникає гостра потреба знайти відповідь на питання: «Хто ми є?», «Що ж в основі нашої національної культури?», «Яка різниця між «популярною» народною культурою та національною?». Допомогти знайти відповіді на ці запитання і має знову відроджена національна ідея. На думку Н. В. Власова, єдність здорової національної ідеї та патріотизму визначає систему патріотичного виховання.

За нашими спостереженнями, «популярна» народна культура кінця 20 початку 21 ст. - це, у своїй більшості, спадок від СРСР: неправильне трактування народного вбрання, сучасні крамниці заповнили примітивні неприродних кольорів штучні маки, волошки, соняшники та інші квіти у сучасних віночках, та ще багато так званих сувенірів стають помилковим еталоном, хибним зразком для наслідування для підростаючого покоління. На думку народної майстрині Ольги Троян, на сьогоднішній день в Україні досить мало майстрів, які займаються справжньою реконструкцією і дуже багато тих, хто на так званих «надгробних вінках» заробляє гроші, видаючи їх за традиційні. Та й наші діти, нажаль, часто наслідують відомих артисток та співачок, спортсменок, які одягають на заходи Всесвітнього рівня одяг, який містить саме у такі елементи.

Як свідомі українці, ми, педагогічні працівники Золотоніського РБДЮТ, відчули відповідальність, за те що зможемо зберегти наш безцінний народний спадок і прищепити нашим вихованцям справжній смак до традиційного, українського. Тому реалізували районний проект «Відкриваю себе в Україні».

Проект створений з метою збереження та розвитку, української культури та національно-патріотичної свідомості учнівської молоді Золотоніського району у 2013 – 2015 рр., який розроблений відповідно до статей 10, 11, 54 Конституції України, статей 1, 8 Декларації «Про державний суверенітет України; відповідно до програми «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів», у яких визначено систему цінностей, які необхідно виховувати в особистості. Серед них на чільному місці **ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави, яке виявляється** у патріотизмі, правосвідомості, політичній культурі та культурі міжетнічних відносин.

В основу Проекту покладено ідею збереження та розвитку української культури, виховання національно-патріотичної свідомості старшокласників району. Форми й методи запланованих заходів проекту базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях української педагогіки й психології.

Основними принципами реалізації Проекту є:

принцип національної спрямованості, який передбачає формування в молоді національної свідомості, любові до України, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності

берегти свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;

принцип утвердження, який означає інтегрованість української культури в європейський і світовий простір, формування у дітей адекватного ставлення до культури, мистецтва, вірувань інших народів, сприймати українську культуру як невід'ємну частину загальнолюдської.

Заходи Проекту передбачають передусім підтримку й розвиток лідерських ініціатив, наукових, журналістських та пісенно-музичних починань, які спрямовані на відродження і популяризацію народної української культури, пісенної, театральної, танцювальної та іншої традиційної спадщини, її поєднання з кращими сучасними зразками й методами поширення.

Головною ознакою Проекту є те, що значна частина заходів закладає передумови для їх відтворення зусиллями представників освітніх, мистецьких колективів, державних установ та громадських організацій.

Реалізація заходів Проекту, які передбачають популяризацію української культури та національно-патріотичної свідомості учнівської молоді через найширший спектр культурних та інформаційних заходів, сприятиме зміцненню україномовного патріотичного середовища на рівні кожного села Золотоніського району.

2. МЕТА

- виховання духовно-осмисленого патріотизму, поєднання любові до свого народу, нації, рідного краю, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів;

- розуміння власного коріння і культурної спадщини своєї нації;

- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, культури та історії рідного краю;

- виховання культурної особистості та створення умов для вільного формування нею власної світоглядної позиції;

- формування національної свідомості та людської гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати;

3. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

- формувати особисте ставлення до рідного краю: гордість за те, що ти житель Золотоніського району;

- виробляти навички активності та соціальної відповідальності учнів шляхом їхньої активної участі у практичній громадській діяльності в шкільному та позашкільному просторі;

- сприяти активізації пошуково-краєзнавчої роботи;

- формувати інноваційний спосіб мислення, що забезпечує можливість нестандартного підходу до вирішення життєво важливих проблем малої Батьківщини;

- сприяти розвитку активної життєвої позиції учнів, їх соціальному й індивідуальному самовизначенню, засвоєнню ними універсальних гуманістичних цінностей;

- підтримувати та розвивати дослідницьку та проектну діяльність учнів;

- виявляти та підтримувати здібних та обдарованих дітей.

4. ПАТРНЕРИ ПРОЕКТУ

Відділ освіти Золотоніської РДА, відділ у справах сім'ї, молоді та спорту Золотоніської РДА

5. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фінансування Проекту здійснюється в межах асигнувань, передбачених районним бюджетом, а також з інших джерел, не заборонених чинним законодавством України.

6. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Виконання запропонованих завдань має створити умови для розширення сфери використання української мови, визначення її пріоритетності та престижу серед молоді.

Виконання Програми забезпечить:

- підтримку представників освітніх, мистецьких колективів та державних установ та громадських організацій, які сприяють розвитку української мови, культури, національно-патріотичної свідомості;
- підтримку якісного україномовного продукту.

7. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ТА КОНТРОЛЬ

Організація виконання Проекту покладається на Золотоніський районний будинок дитячої та юнацької творчості

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ПРОЕКТУ у 2013-2015 н. р.

1. Організація та проведення заочного огляду-конкурсу на краще портфоліо учнівського самоврядування «Наша досягалочка».
2. Організація та проведення гри-подорожі для молодших школярів «Златокрайчик у крані «Дивосвіт».
3. Старт річної кампанії «Діти-миротворці» до Дня 70 річниці з Дня визволення Золотоніщини від німецько-фашистських загарбників (зустрічі з ветеранами війни, вахти пам'яті, концерти, екскурсії по місцях Бойової Слави, відвідування музеїв, волонтерські благодійні акції. поновлення банку даних ветеранів, інвалідів, вдів, одиноких та пристарілих, вчителів - пенсіонерів, які проживають в мікрорайоні школи (погоджено із сільськими радами).
4. Проведення в рамках культурно-мистецького підпроєкту «Моя Золотоніщина»:
  - святкування з нагоди Дня української козачки;
  - проведення для учнів 9-11 класів лицарського турніру «Шабля козака Мамая»;
  - організація та проведення святкувань міжнародного Дня рідної мови 21 лютого (конкурс соціальної реклами, конкурс на кращу розробку уроку української мови і т. ін.);
  - провести районний майстер-фест декоративно-ужиткового мистецтва;
  - організація творчих, літературних зустрічей відомих митців з метою виявлення нових талантів;
  - створення циклів українознавчих пізнавальних програм на районному радіо;
  - здійснення театральних постановок за творами українських драматургів на фестивалі театрів;
  - провести щорічний фольклорний фестиваль «Чарівний вінок Золотоніщини»;
  - організація встановлення при в'їзді до Золотоніського району та м. Золотоноша стаціонарних опор, на яких розмістити у вигляді соціальної реклами інформацію про знакові події та видатні постаті проєкту «Відкриваю в собі Україну».
5. Проведення в рамках волонтерського підпроєкту «Добротворці ХХІ ст.» акцій «Ти не один», «Подарунок дітворі від Золотоніської землі», «Крок на зустріч», фестивалю для дітей з обмеженими можливостями.
6. У рамках підпроєкту «Щастя в домі» - фестивалю для прийомних сімей та ДБСТ «Наша родина, як зірка єдина».

Крім названих заходів, улітку 2014 р. у РБДЮТ відкрито етнокультурний центр та етномайстерню «Жар-птиця» як особливих майданчиків для ведення діалогів про роль культурної спадщини в розвитку демократії й громадянського суспільства.

О. Є. Джулай,
директор Кам'янської станції юних техніків

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В КАМ'ЯНСЬКІЙ СТАНЦІЇ ЮНИХ ТЕХНІКІВ

*Патріотичне виховання –
це сфера духовного життя,
яка проникає в усе, що пізнає,
робить, до чого прагне,
що любить і ненавидить людина,
яка формується.
В. О. Сухомлинський.*

Протягом навчального року гуртківці систематично відвідують міський історичний музей де знайомляться все з новими і новими експонатами, що були знайдені на території району та області. Під час канікул проводимо поїздки-екскурсії в м. Чигирин , Канів, Умань, Черкаси, Кіровоград, Моринці та Шевченкове, де відвідуємо музеї та пам'ятки архітектури. На годинах спілкування керівники гуртків проводять бесіди: «Знати і поважати герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн», «Наша Вітчизна – Україна», «Твої права і обов'язки », «Моя земля – земля моїх предків», «І синє небо, і жовте колосся», «Козацькому роду – нема переводу» та інші. Радою вихованців СЮТ організуються «круглі столи», на яких розглядаються нагальні теми молодого покоління : «У пам'яті світ врятований», «Утверджувати ідеали культури миру – служити миру», «Люблю я свій народ - ціную його звичай». Невід'ємною частиною роботи по патріотичному вихованню є зустрічі вихованців з ветеранами Великої Вітчизняної війни, воїнами-афганцями, випускниками військових училищ, козаками Кам'янської сотні, воїнами АТО . Основною метою таких зустрічей є те, що діти повинні знати наше минуле, нашу історію і ніколи не забувати про тих, хто віддав своє життя за наше майбутнє.

Любов та повагу до традицій свого народу ми прививаємо своїм вихованцям під час проведення свят та виховних годин. Це і свято «Калити», і «Червона калина», і «Супер козак» і «Лицарський турнір» і тематичний вечір «Гончарство в міфах , легендах, усній народній творчості, поезії», та години спілкування « Я і моя родина », «Традиції української родини» , метою таких бесід є пізнання духовної спадщини родини шляхом вдосконалення сімейних стосунків. На свято Покрови наших вихованців було посвячено у козачата , це , звичайно, була і велика честь для наших гуртківців і відповідальність.

На обласну виставку «Знай і люби свій край» гуртківці безпосередньо готують вироби, що відображають історію нашого краю. Багато з них вже більше десяти років займають призові місця як на обласних, так і на Всеукраїнських виставках. Так минулого року 32 роботи вихованців отримали дипломи обласного та 7 Всеукраїнського рівня. Не менш вагомими є досягнення і в Всеукраїнській фотовиставці-конкурсі «Моя Україна» де за останні 5 років отримано 24 дипломи обласного та 9 Всеукраїнського. Наші вихованці готують вироби не тільки на обласні та Всеукраїнські виставки , а і влаштовують виставки для жителів м. Кам'янки , Чигирин, Черкас, Канева, приймають участь у творчих звітах Кам'янського району . На День міста було організовано виставку-продаж виробів гуртківців, де всі зароблені кошти були перераховані на допомогу воїнам АТО. У рамках акції "Миру, любові, злагоди" в навчальному закладі виготовляли обереги для воїнів АТО.

Традиційно проводяться конкурси малюнків , плакатів, виробів, віршів , творів на патріотичну тематику між вихованцями гуртків СЮТ. Весело і завзято пройшло свято патріотичної пісні до Дня захисника Вітчизни. До Дня захисту дітей проводиться конкурс малюнків « На асфальті просто неба ми малюємо мир для себе». Щороку беремо участь у гри-випробуванні «Котигорошко».

Вже вдруге в квітні проводиться районний конкурс «Джура». Команда району (керівник Джулай О.Є.) здобула III місце на обласному етапі. І цього року на базі СЮТ проведено семінар заступників директорів шкіл, керівників команд щодо організації та проведення дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

З метою організації пошуково-краєзнавчих експедицій в рамках Всеукраїнського конкурсу на кращу краєзнавчу експедицію з активним способом пересування "Мій рідний край", туристсько-краєзнавчих експедицій "Моя Батьківщина - Україна", "Історія міст і сіл України", у тому числі і за напрямом "Козацькому роду нема переводу" проводяться конкурси, вікторини. Починаючи з 2000 року, після відкриття відділу туризму при СЮТ, постійно проводяться походи пішохідні та велосипедні різного ступеня складності як по території області так і в інші регіони України в яких окрім фізичного загартування вихованці займаються пошуково-краєзнавчою роботою.

У вихованців молодшого шкільного віку керівники гуртків прагнуть формувати здатність пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у них любов до рідного дому, вулиці, своєї країни, природи, рідного слова, побуту, традицій.

Патріотичне виховання в роботі СЮТ сприяє формуванню ціннісного ставлення до Батьківщини, відповідальності і дієвості. Вихованці не лише ідентифікують себе з українським народом, але прагнуть жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні на шляху її становлення як суверенної і незалежної, демократичної, правової і соціальної держави; поважати Конституцію України і виконувати норми законів; бережно ставитися до етно-етичної культури народу України; володіти рідною та державною мовою; визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію, справедливість.

Н. А. Засенко,
директор;
Л.А.Бут,
методист Дрaбівського
районного Будинку дитячої творчості

СИСТЕМА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Роботу Дрaбівського районного Будинку дитячої творчості спрямовано на виховання любові до рідної землі, дбайливого ставлення до неї, формування і розвиток загальнолюдських цінностей, національної гідності, морально – психологічних якостей громадянина – патріота.

Патріотизм – це любов та відданість до країни. Сьогодні події на Сході України викликають небувалий сплеск патріотизму серед українців від малого до старого. Та це й зрозуміло, адже серце кожного з нас не може бути байдужим в такий нелегкий час. В країні широко розгорнуто волонтерський рух. Не стоять осторонь і педагогічні та учнівські колективи Дрaбівського районного Будинку дитячої творчості.

В багатьох школах району пройшли благодійні акції «Зігрій солдата» та ярмарки «Домашні смаколики». Участь у них взяли діти, вчителі, батьки, обслуговуючий персонал. Зворушливо було спостерігати, коли несміливі діти несли свої маленькі заощадження в благодійну скриньку, а в кожен дома спечений смаколик вкладали частинку своєї душі.

Зібрані кошти направлені на придбання теплих речей, медичних препаратів. Окремі навчальні заклади надали матеріальну допомогу сім'ям учасників АТО.

Значною допомогою військовим стали виготовлені волонтерами маскувальні сітки. До цієї роботи активно долучилися і школярі Кантакузівського, Свічківського та Драбівського НВК.

Більшість послань воїнам АТО закінчувались словами: «Бережіть себе! Бережіть один одного! А ми... Думаємо, молимося, чекаємо Вас». Щирі листи вдячності солдатам з побажаннями перемоги та щасливого повернення додому були направлені бійцям разом з волонтерами.

Вірш для тата, що перебуває на передовій, склав Смугак Вадим, учень 2 класу Білоусівського НВК, коли проводжав його на війну.

Завтра з дому їде
Любий наш татусь.
Я за його долю
І життя боюсь.
Бо їде наш тато
Не відпочивать,
А щоб Батьківщину,
Рідну визволять.
Наш татусь гвинтівку
Міцно в руки взяв,
Щоб із України
Ворог утік.
Знаю, всіх здолає
З друзями татусь.
Я за нього щиро Богу помолюсь.

Надовго запам'ятаються школярам зустрічі із земляками – випускниками місцевих навчальних закладів, які прибули у коротку відпустку із зони АТО. Під час зустрічей, які відбувалися у дружній атмосфері, всі присутні слухали розповіді про події на Сході нашої держави та про героїчні вчинки українських солдат. Любов до своєї країни, гордість за всіх тих воїнів, які захищають її від ворогів, і непереборне бажання якнайшвидшого миру в Україні – це спільні прагнення і бажання кожного дитячого серця.

Щоразу, повертаючись із поїздок у зону АТО, волонтери привозять слова щирої вдячності від бійців за підтримку, надану допомогу, виготовлені дитячі сувеніри та передають подарунки для дітей – прапори, які рясно вкриті солдатськими вітаннями та побажаннями дітям миру і віри у світлий завтрашній день.

Діти Драбівщини, як і всієї України, понад усе прагнуть миру, щоб їх дитинство було щасливим, сповнених дзвінким сміхом та піснями. А тому учні Бирлівської школи провели акцію «Діти проти війни», в якій закликали дорослих зробити все можливе, аби війна на Сході України якнайшвидше припинилася.

Всі добрі справи дітей Драбівщини ознаменувалися врученням перехідного прапора доброчинності який прибув 18 березня 2015 року із Жашківського району на Драбівщину. У святковій залі делегати із Хижняхівської ЗОШ І-ІІІ ст. передали відзнаку членам учнівського самоврядування Бирлівської школи та розповіли про волонтерську роботу, яку проводять у

своєму навчальному закладі.

20 березня прапор доброчинності продовжив свою ходу районами Черкаської області. Голова Ліги старшокласників Драбівського району Губатенко Таня передала найвищу відзнаку доброчинності в Тальнівську школу №1.

Патріотичне виховання в позашкільному навчальному закладі перебуває у полі зорі всіх педагогічних працівників. Зокрема, під час проведення гурткових занять, виховних заходів тема України, її єдності та цілісності прослідковується як в гуртках науково-технічного, так і в гуртках художньо-естетичного напрямків. Керівники гуртків початково-технічного та художньо-технічного напрямків під час проведення занять намагаються прищеплювати вихованцям любов та повагу до державної символіки, національних традицій українського народу шляхом виготовлення виробів з природних матеріалів, вишивки, паперопластики, а також виконання робіт образотворчого мистецтва відповідної тематики.

На заняттях хореографії гуртків вивчають українські народні танці. Крім того, керівники гуртків розробляють постановки сучасних танців, використовуючи елементи національних традицій.

Тема патріотизму, гордості та любові до своєї країни широко впроваджується на заняттях вокальних гуртків БДТ. Підбираючи репертуар, педагоги намагаються якнайбільше уваги приділяти музичним творам про Україну, її героїв, багатству та різноманітності народної творчості.

П.П.Отвиновський та його зразковий ансамбль баяністів «Баян» присвятили героям майдану «Поєму» по мелодії Н. John та G. Moreder

Ми – одна родина, одна команда, від якої залежить майбутнє нашої України. Тільки від нас, залежить, що ми залишимо в спадок своїм дітям і внукам. І задля цього ми повинні об'єднати всі свої зусилля в ім'я майбутнього нашої країни – України!

Система роботи з патріотичного виховання органічно вплітається в роботу позашкільного закладу і при її допомозі вирішується багато освітніх і виховних завдань, які постають перед педагогічним колективом у формуванні громадянина України – патріота своєї Батьківщини.

В. Є. Кириченко,
керівник гуртка «Школа східного танцю»
Корсунь-Шевченківського РЦДЮТ

ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ ГУРТКА «ШКОЛА СХІДНОГО ТАНЦЮ» З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

В статті подана інформація з досвіду гуртка «Школа східного танцю» відділу художньо-естетичного виховання Корсунь-Шевченківського РЦДЮТ як складова системи діяльності закладу з національно-патріотичного виховання.

Діяльність керівника гуртка щодо реалізації завдань національно-патріотичного виховання стане справжнім осередком культури і знань лише тоді, коли в ній панують культи: культ Батьківщини, культ людини і сім'ї, культ духовності і віри, культ книги і знань, культ рідного слова та історії.

Історія свідчить, що розвиток будь-якого суспільства, його перспектива залежить від виховання молоді, оскільки вона визначає майбутнє країни. Саме тому національно-патріотичне виховання дітей завжди має бути одним із головних пріоритетів педагогів.

Система роботи нашого гуртка з патріотичного виховання включає різноманітні форми діяльності дітей, педагогів, батьків. Серед них тематичні заняття, екскурсії, свята та розваги, благодійні акції, концерти, флешмоби, участь в районних, обласних, всеукраїнських конкурсах дитячої творчості, а також участь в екологічних акціях – дружне, веселе прибираннялюбих серцю місць річки та парку в нашому місті, всі разом: керівники, діти і батьки - і це не разові заходи, а багатопланова, систематична, цілеспрямована і скоординована діяльність.

Важливу роль у патріотичному вихованні школярів відіграє залучення їх до національно-культурних цінностей через використання в роботі гуртків народних звичаїв та обрядів, участі в масових заходах РЦДЮТ, районного будинку культури, які плануються відповідно до народного календаря, державних свят України, внаслідок чого гуртківцями засвоюється культура предків - дідів і прадідів та сучасне мистецтво. Наприклад, вихованці «Школи східного танцю» брали участь у конкурсах «Зірки Надросся», «Візерунки на Росі», «Покровське коло», де виконували танцювальну композицію «Роксолана». Ця постановка – історичний спогад про нашу українську співвітчизницю, що залишила вагомий слід в історії як України, так і Туреччини, про її любов і сум до рідного, милого серцю краю.

З метою ознайомлення гуртківців із культурою українського народу та відомими постатями рідного міста ми відвідуємо музей Корсунь-Шевченківської битви, художню галерею, де виставляються роботи дітей міста та вихованців РЦДЮТ. Остання виставка проходила під гаслом «Діти за мир, за єдину Україну».

Виховати свідомого громадянина-патріота України неможливо без участі батьків. Тому у нас стало доброю традицією проведення постійних концертів, родинних свят, вечорниць, спільних екскурсій, поїздок, підготовка до конкурсів, відвідування відкритих занять з наступним обговоренням, зокрема порушуються питання і проблеми, пов'язані із патріотичним вихованням, зокрема шанування рідної мови та народних звичаїв і традицій, знання свого родоводу, як представників української нації, усвідомлення національної ментальності українця у різних життєвих ситуаціях.

Отже, формування особистості національно свідомого громадянина України – процес довготривалий та важкий, особливо, коли він ускладнюється реаліями сьогодення. Тому слід забезпечувати цілісність виховання в позашкільних навчальних закладах, де основними джерелами патріотизму є:

- етнічні корені українського народу, його глибока віра, знання основних заповідей і життя за ними;
- любов і повага до рідних і всіх, хто тебе оточує - старших, менших та рівних;
- спадкоємність поколінь, знання свого роду, його звичаїв та традицій; духовне життя та постійний духовних розвиток;
- морально-етичний зміст людських вчинків, толерантне ставлення до інших.

А своє головне завдання, як керівника гуртка, вбачаю в тому, що вчити моїх вихованців **любити і жити з любов'ю в серці.**

О. А. Лисенко,
методист Корсунь-Шевченківського РЦДЮТ,
координатор учнівського самоврядування в районі

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО СВОГО НАРОДУ, БАТЬКІВЩИНИ, ДЕРЖАВИ, НАЦІЇ ЯК ГОЛОВНОЇ ТЕНДЕНЦІЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

В статті подано інформацію про систему роботи Корсунь-Шевченківського районного центру дитячої та юнацької творчості з патріотичного виховання учнівської молоді.

Події останніх місяців дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію. Це є свідченням системної виховної роботи педагогічних колективів навчальних закладів. Тому одним із найважливіших завдань педагогів є продовження роботи з формування у дітей та молоді громадянських якостей, розуміння приналежності до Українського народу.

Критеріями патріотизму є любов, вірність і служіння Батьківщині, турбота про забезпечення цілісності і суверенітету України, піклування про її постійний розвиток на шляху демократичного національного відродження, сприяння гармонізації державних, суспільних та особистісних інтересів у повсякденному житті. У випадку загрози національній безпеці патріотизм проявляється у готовності служити Україні, встати на її захист, визнанні пріоритету суспільних і державних інтересів над особистими. Тому процес формування громадянина-патріота, на нашу думку, потрібно здійснювати шляхом **національно-патріотичного виховання, приналежності до свого народу та землі батьків** («націю» - на́ щ /лат./ *natio* — плем'я, народ; «патріс» - *патріс* /грец./ - земля батька, предка) — це любов та відданість Батьківщині, прагнення своїми діями служити її інтересам.

Над реалізацією завдань національно-патріотичного виховання працює низка соціальних інститутів: сім'я, родина, церква, територіальна громада (громадськість), громадські об'єднання, зокрема дитячі та молодіжні, засоби масової інформації, держава та навчальні заклади – загальноосвітні й позашкільні. Кожен з цих інститутів має певні пріоритети у вихованні, конкретизує вказані виховні завдання, відбирає і використовує різні методи та форми виховного впливу.

Діяльність Корсунь-Шевченківського РЦДЮТ з формування патріотизму підрастаючого покоління відбувається в рамках системи національно-патріотичного виховання, яка відображена в **комплексній програмі-проекті «Виховуємо громадянина-патріота»**. Метою програми є становлення патріота України, готового прийняти її минуле і сьогодення, щоб творити майбутнє, відстоювати територіальну цілісність, сприяти єднанню українського народу як державної нації. Програмою охоплені всі учасники навчально-виховного процесу, що сприяє формуванню у дітей та утвердженню у педагогів і батьків національних та загальнолюдських цінностей, особистісних якостей, що притаманні громадянину України. Програма складається з окремих проєктів – «Я – громадянин, я – патріот України», «Добротворець», «Гармонія», «Обдарованість», «Сад мрій», «Палац краси і радості», «Джерело творчості», які в комплексі працюють на виконання завдань щодо національно-патріотичного виховання особистості -

наскрізно пронизують весь навчально-виховний процес, органічно поєднують національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базуються на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни.

Систему роботи РЦДЮТ як районного позашкільного закладу освіти складають:

- на рівні закладу – заняття гуртків, екскурсійна та просвітницька робота, масові заходи (у трьох відділах – художньо-естетичного виховання, технічної творчості, еколого-натуралістичної та туристично-краєзнавчої роботи);
- на рівні району – координація діяльності Ліги старшокласників Корсунщини та районної дитячо-юнацької організації «Росичі», організація та проведення масових заходів, акцій, фестивалів, конкурсів та ін.

Районна громадська дитячо-юнацька організація Корсунщини (РДЮОК) «Росичі» вже впродовж 23 років реалізовує завдання програми діяльності «Творимо майбутнє сьогодні – це наша справа» за шістьма напрямками: «Роде наш красний, роде наш прекрасний», «Особистість – це я», «Струни серця», «Й чужому научайтесь, і свого не цурайтесь», «Чарівні джерела», «Історія жива моя – мій край».

Ліга старшокласників Корсунщини активно працює в обласному Інтернет-проекті «Ми – патріоти Черкащини».

Щороку на виконання програми «Виховуємо громадянина-патріота» складається план спільних заходів РЦДЮТ, РДЮОК «Росичі» та Ліги старшокласників на навчальний рік.

Ми надаємо перевагу активним формам роботи, що передбачають самостійну або спільну роботу, набуття дітьми та учнівською молоддю соціального досвіду; сприяють формуванню національної свідомості, критичного мислення, ініціативності, творчого підходу до справи, відповідальності за свої дії та вчинки: громадській, волонтерській діяльності, пошуковій, дослідницькій та проектній діяльності, дискусійним клубам, діяльності учнівських прес-центрів, патріотичним квестам, тренінгам, флешмобам, акціям та ін. І тут найбільшої уваги заслуговують ті заходи, які відбуваються за ініціативою та активною участю дітей та молоді. Так, цього навчального року в рамках благодійної акції «Дитяча творчість – на допомогу захисникам України» було проведено ряд районних заходів: благодійний дитячий концерт «Україна – це ми!» за участю переможців районного фестивалю «Зірки Надросся-2014», 2 благодійні конкурсно-концертні програми «Твій шанс» (до Дня захисника України – 14 жовтня, до Дня Соборності України – 23 січня), відкритий районний фестиваль-конкурс дитячо-юнацького хореографічного мистецтва «Візерунки на Росі» (до Дня Збройних Сил України – 6 грудня), конкурс-гра «Лідер-2014», виставки-ярмарки дитячої творчості, оберегів, патріотичних аксесуарів; написання листів та малюнків, відправка продуктових посилок для земляків на Схід України тощо. На районному Форумі РДЮОК «Росичі» відбувся патріотичний квест у вишиванках та флешмоб «Я люблю Україну», виставка плакатів «Діти Корсунщини – за мир!», Районна конференція Ліги старшокласників була присвячена темі «Мій ідеал громадянина-патріота», де учні виступали з презентаціями про учасників АТО – патріотів сучасності з різних куточків нашого надроссянського краю. Між рядками схвильованих виступів старшокласників літала незрима думка про те, щоб український воїн, бачучи, як вони старанно навчаються, чемно поведяться, патріотично висловлюються, живуть та діють, про кожного з них міг сказати – **«Такого варто захищати!»**.

В арсеналі діяльності РЦДЮТ розроблені та застосовуються багато форм, засобів і методів впливу на особистість. Всі заходи наповнені громадянсько-патріотичним змістом, утверджують ідею спільності інтересів та взаємоповаги усіх громадян України, підтримують прагнення кожної особистості до духовного, інтелектуального, творчого та фізичного розвитку задля

розквіту держави в цілому. Однак головне — це включення кожної особистості в конкретну діяльність з творення й примноження багатства і краси своєї країни. Адже людина мисляча, розумна, вихована завжди поважатиме свою Батьківщину.

Н. А. Македон,
культуранізатор Чорнобаївського районного
центру дитячої та юнацької творчості

РОЛЬ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Стаття містить матеріали що висвітлюють роботу районної ради учнівського самоврядування «Лідер» та освітніх навчальних закладів району щодо розроблення та реалізації проекту патріотичного виховання «Нам будувати Україну».

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей та учнівської молоді [1] .

Для членів Чорнобаївської районної ради учнівського самоврядування «Лідер», яка працює на базі Чорнобаївського районного центру дитячої та юнацької творчості , патріотичний напрямок роботи завжди був і залишається пріоритетним. Оскільки шкільна молодь як ніколи перейнялася національною ідеєю, а останні події в Україні викликали ще більший патріотичний сплеск, на засіданні районної ради органів учнівського самоврядування Чорнобаївщини у вересні 2014 молоді лідери вирішили створити проект «Нам будувати Україну». Провідною ідеєю проекту є творчий пошук ефективних форм освітньо-виховної роботи дітей та шкільної молоді району щодо формування в своїх однолітків патріотизму і національної гідності, утвердження національних традицій, української культури, необхідності збереження миру, як головної умови розвитку державності.

У рамках проекту було проведено ряд патріотичних заходів і пізнавальних програм , що спрямовані на збереження миру, національних звичаїв, надання посильної допомоги і моральної підтримки воїнам-захисникам України, створення у шкільних музеях району експозицій, куточків слави героям-односельцям. Наймасовішими серед заходів проекту стали акції «Лист солдату» та «Лист пораненому», у ході яких сотні дітей – учнів шкіл Чорнобаївського району та Чорнобаївського районного центру дитячої та юнацької творчості підготували і надіслали на передову захисникам Батьківщини, а також у госпіталі пораненим бійцям яскраві малюнки, щирі листи, які містять часточку душі і любові юних патріотів України (Додаток 1).

Символічною для всіх дітей Чорнобаївщини стала акція «Оберіг для воїна», метою якої було привітати своїх земляків-військових , а також усіх українських захисників з Днем Збройних сил України. Учні навчальних закладів району та вихованці Чорнобаївського районного центру дитячої та юнацької творчості з радістю відгукнулися на пропозицію і у ході акції власноруч виготовили близько 200 маленьких символічних оберегів для солдат, серед яких були жовто-блакитні браслети, вишиті іконки, ляльки-мотанки. Всі обереги діти разом з керівниками освячували у місцевих церквах та передавали через волонтерів на фронт, а особливо «кіборгам» Донецького аеропорту (Додаток 2).

Паралельно з акцією «Оберіг для воїна» юні чорнобаївські лідери проводили акцію «Зігрій солдата», на організацію якої їх наштовхнули вісті про обмаль теплих речей у захисників Батьківщини У акції «Зігрій солдата» взяли участь учні, батьки, вчителі шкіл

району, які зібрали кошти на придбання шкарпеток та термобілизни для воїнів-односельців. А активісти Веселохутірського НВК власними руками зв'язали 20 пар теплих шкарпеток і щоб підтримати захисників морально, в кожному парі вкладали маленькі листівки зі словами: «хочемо миру», «ми вас любимо», «повертайтеся живими» (Додаток 3); [3; 4] .

Акції дітей Чорнобаївщини на підтримку захисників Вітчизни – це лише маленька частинка великого районного проекту учнівської молоді, який містить ще й культурно-масові заходи : «Хочу бути козаком!», «Я люблю Україну», «Герої не вмирають!» , «Наша країна – єдина Україна»; і який ще продовжує реалізовуватися. Створюються експозиції у школах району для героїв-учасників АТО. У квітні 2015 року, на базі Мельниківського НВК, відбудеться районна військово-патріотична гра «Джура», метою якої є виховання юних патріотів України на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції, здорового способу життя духовно багатой та фізично розвиненої особистості. У травні планується проведення уроків мужності «Допоки пам'ятаємо – живемо», що присвячені 70-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників, а першого червня , в Міжнародний день захисту дітей, відбудеться перший районний «Парад вишиванок» за участю лідерів учнівського самоврядування та дітей з пришкольніх таборів району. Завершиться проект 24 серпня 2015 року , у День Незалежності України , «Маршем єдності» за участю лідерів учнівського самоврядування та небайдужої, патріотично налаштованої молоді Чорнобаївщини.

Становлення і розвиток незалежної України, формування нових соціально-політичних відносин можливе лише за умови усвідомлення молодим поколінням особистої відповідальності за долю своєї країни [2]. Відтак, беручи участь у підготовці та реалізації таких соціально значущих патріотичних проектів і програм як «Нам будувати Україну», діти набувають певного життєвого та соціального досвіду, формують свої організаторські вміння, креативні якості, і, найголовніше, усвідомлюють те, що вони – частина українського народу, носії національної свідомості, мови та звичаїв своїх предків, повноправні громадяни своєї держави, які несуть відповідальність за її збереження, захист, розвиток та майбутні покоління.

Т. П.Олійниченко,
директор Маньківського районного
центру дитячої та юнацької творчості,
мала академія наук учнівської молоді
Маньківського району

«СИСТЕМА РОБОТИ МАНЬКІВСЬКОГО РАЙОННОГО ЦДЮТ, МАН З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ»

Анотація

Дана стаття розкриває ефективні форми та методи практичної діяльності Маньківського районного центру дитячої та юнацької творчості, мала академія наук учнівської молоді щодо подальшого розвитку та вдосконалення системи патріотичного

виховання учнівської молоді через систему організаційних заходів, педагогічних форм і методів, формування у молоді високої патріотичної свідомості, національної гідності, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту національних інтересів України.

Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується. [1, 32 – 35].

В. О. Сухомлинський.

Патріотичне виховання молоді є одним із важливих завдань, що стоять перед педагогами навчальних закладів. Особливо актуальна проблема формування свідомих громадян нині, коли тривають пошуки щодо того, на основі яких фактів, подій і персоналій вітчизняної історії виховувати школярів.

В основі системи патріотичного виховання має бути національна ідея як консолідуючий чинник розвитку суспільства і нації в цілому.

Уся система виховної роботи Маньківського районного центру дитячої та юнацької творчості, мала академія наук учнівської молоді спрямована на формування в учнівської молоді національно-патріотичних почуттів, морально-духовної особистості з високою правовою свідомістю, яка здатна протидіяти проявам аморальності, бездуховності, правопорушенням, антигромадській діяльності.

Працюючи над створенням системи патріотичного виховання у районному центрі дитячої та юнацької творчості, мала академія наук учнівської молоді, педагогічний колектив ставить перед собою і учнівським колективом мету, визначені конкретні завдання, шляхи її реалізації.

Процес патріотичного виховання здійснюється в навчальній, позакласній і позашкільній діяльності. Весь освітній процес насичений різними аспектами патріотичного виховання. Завдання педагога – «відкрити перед кожним вихованцем усі джерела, якими живиться могутне почуття любові до Батьківщини. Це і природа рідного краю, слово рідної мови, культ Матері і Батька, Мала Батьківщина, її історичне та героїчне минуле, працелюбність» [2, с.133-135].

На місцевому рівні вирішенню проблеми патріотичного виховання сприяє Програма патріотичного виховання учнівської молоді Маньківського району[3, с 4].

Система патріотичного виховання Маньківського ЦДЮТ, МАН включає такі основні напрями:

1. Патріотичне виховання в позашкільному навчальному закладі:
  - Духовне становлення громадянина на заняттях гуртків;
  - Організація та проведення масових виховних заходів;
  - Пошуково-дослідницька робота вихованців;
  - Робота з батьківським комітетом;
  - Виховання засобами декоративно-прикладного мистецтва.
2. Виховна робота в учнівських організаціях загальноосвітніх закладах Маньківського району в позаурочний час:
  - Участь в обласному Інтернет-проекті «Ми-патріоти Черкащини»;
  - Робота волонтерських загонів;
  - Робота військово-патріотичних (патріотичних) клубів;
  - Робота гуртків «Джура».
3. Організація та проведення районних виховних заходів:
  - Районний проєкт «Ми-нащадки переможців»
  - Районна військово-патріотична гра «Джура»

- Спільні районні заходи з громадськими козацькими організаціями.
- 1. Районні методичні заходи з вчителями, заступниками директорів шкіл з виховної роботи, педагогами-організаторами, педагогами ЦДЮТ, МАН:
  - Районні семінари, круглі столи, тренінги з питань патріотичного виховання школярів. Семінар педагогів-організаторів загальноосвітніх шкіл;
  - Засідання педагогічної ради в закладі, самоосвітня робота педагогів.
- 2. Районні заходи з старшокласниками:
  - Районна Ліга старшокласників;
  - Районна школа лідерів.
- 3. Висвітлення подій, проведених заходів в ЗМІ, на сайтах.
- 4. Результативність роботи ЦДЮТ, МАН у цьому напрямку.

У процесі організації патріотичного виховання дотримуємося таких принципів:

- національної спрямованості (передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу, шанобливе ставлення до його культури);
- гуманізації виховного процесу (вихователь зосереджує увагу на дитині як вищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості й можливості, не форсує її розвитку, спонукає до самостійності, задовольняє базові потреби дитини, виробляє індивідуальну програму її розвитку, стимулює свідоме ставлення до своєї поведінки, діяльності, патріотичних цінностей);
- самоактивності і саморегуляції (педагог сприяє розвитку у вихованця суб'єктних характеристик; формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень; поступово виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках);
- культуровідповідності (передбачає єдність патріотичного виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, які забезпечують духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь);
- полікультурності (інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування толерантного ставлення до культури, мистецтва, вірування інших народів; здатність сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської).
- соціальної відповідності (обумовлює необхідність узгодженості змісту і методів патріотичного виховання реальній соціальній ситуації, в якій організовується виховний процес).

Результатом патріотичного виховання школярів в позашкільному закладі є сформованість в учнів почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою, здатність захищати Україну.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Програма патріотичного виховання учнівської молоді Маньківського району на 2015-2020 роки.
2. Савченко О. Цілі освіти у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / О. Савченко // В.О. Сухомлинський і сучасність. – Чернігів, 1996. – вип. 2. – 35 с.
3. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості // Вибр. твори : в 5-ти т –К. : Рад. школа, 1977. – Т. 1 - 653 с.

Т. Г. Пономаренко,
заступник директора Канівського міського центру туризму

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ КАНІВСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ ТУРИЗМУ

***Анотація:** У статті розглянуто систему формування громадянина-патріота засобами туристсько-краєзнавчої діяльності в позашкільному навчальному закладі.*

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. В зв'язку з цим зростає увага до виховання юних громадян – патріотів своєї держави, на виховання в них любові до рідної землі, дбайливого ставлення до неї, до українського народу, шанобливого ставлення до його культури; поваги до культури всіх народів, які населяють Україну; здатності зберігати свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави [2, 7]

За 24 роки діяльності в Канівському міському центрі туризму Канівської міської ради Черкаської області (КМЦТ) склалася чітка комплексна модель національно-патріотичного виховання учнівської молоді, яка є невід'ємною складовою туристсько-краєзнавчої роботи в закладі. Головна мета – створення виховного середовища, яке сприяло б становленню громадянина незалежної України з яскраво вираженими рисами патріота нашої держави [1, с.29].

Важливе місце в системі національно-патріотичного виховання Центру туризму відводиться краєзнавчо-пошуковій діяльності вихованців. Дізнатися про свій рідний край в минулому і сьогодні, про свій народ, свій рід, його традиції, звичаї та обряди допомагає робота учнів у краєзнавчих гуртках «Юні етнографи», «Географічне краєзнавство», «Прикладна етнографія», «Юні екскурсоводи», «Народознавчий гурток «Джерело», «Юні туристсько-краєзнавці», «Історичне краєзнавство», «Етнографічно-вокальний». Вихованці гуртків щорічно проводять родинні свята, краєзнавчі вікторини, беруть участь в обласних фестивалях, стають переможцями обласних та Всеукраїнських краєзнавчо-пошукових експедицій учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна», «Україна вишивана», «Історія міст і сіл України», «Мій рідний край».

Неоціненне значення у національно-патріотичному вихованні підрастаючого покоління має музейна педагогіка. Завдяки співпраці педагогічного колективу Центру туризму з науковцями Шевченківського національного заповідника, Канівського природного заповідника, музею «Історія Канева від давнини до сучасності», Канівського музею народного декоративного мистецтва, музею «Літературна Канівщина» проводяться гурткові заняття-екскурсії, заняття-зустрічі та краєзнавчі масові заходи в музеях міста, майстер-класи з виготовлення зразків речей культури та побуту українців, чим забезпечується відповідність національно-патріотичного виховання принципу національної спрямованості [2, с.7].

Відповідно до принципу полікультурності, що передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування в дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до відмінних ідей, цінностей, культури, мистецтва, вірувань інших народів; здатності диференціювати спільне і відмінне в різних культурах, спроможності сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської [2, с.8], в Канівському міському центрі туризму, починаючи з 2005 року, проводиться співпраця з Міжнародною асоціацією міст-побратимів. В рамках зустрічей з учнівськими делегаціями м. Ламберсар (Франція), вихованці та колектив

Центру проводяться круглі столи на тему: «Вплив культури і мистецтва на розвиток творчої особистості», майстер-класи з виготовлення національних сувенірів, творчі виступи. Заклад відвідали делегації з м. Фірзен (Німеччина), відбувся форум учнівської Євромолоді з Польщі, Англії, Франції, України, Німеччини. Протягом 2002-2004 років в центрі туризму працював волонтер Корпусу Миру Кевін Макмен.

Великий виховний потенціал для учнівської молоді м. Канева має робота туристсько-спортивних гуртків та гуртків патріотичного спрямування, метою яких є формування і становлення повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота держави. Діяльність гуртків «Туристське багатоборство», «Пішохідний туризм», туристсько-краєзнавчого гуртка «Котигорошко», гуртків козацько-лицарського виховання «Джура», військово-патріотичних гуртків «Юний захисник Вітчизни» відповідає принципу соціальної відповідності, що обумовлює потребу узгодження змісту і методів патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, в якій організовується виховний процес, і має на меті виховання в дітей і молоді готовності до захисту Вітчизни та ефективного розв'язання життєвих проблем [2, 8]. Вихованцями та керівниками вищеназаних гуртків проводяться туристські походи місцями бойової слави Канівщини, масові заходи «Нумо, хлопці», туристсько-спортивні та військово-патріотичні естафети, патріотичні проекти «Доблесть і трагедія Афганістану», «70-річчю Дніпровської повітряно-десантної операції присвячується»; розробляються нові тематичні туристські маршрути. В рамках співпраці з Клубом-музеєм «Ветеран», міською організацією воїнів-інтернаціоналістів, Канівським полком Міжнародної громадської організації «Міжнародний союз козацтва» проводяться творчі зустрічі з ветеранами, круглі столи, міські та обласні змагання з пішохідного туризму, спортивного орієнтування, туристсько-спортивні зльоти учнівської молоді, міські змагання за програмою Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), краєзнавчі пошукові експедиції «Козацтво Канівщини», козацькі розваги та квести. У форматі ток-шоу проводяться зустрічі вихованців гуртків з випускниками Центру, сучасними воїнами-захисниками держави.

Формуючи соціально-активну, ініціативну творчу особистість, здатну творити добро, педагоги Центру організовують загальноміські благодійні акції та масові заходи. Вихованці клубу «Альтавіста» щорічно є організаторами та учасниками благодійних концертів «Діти – дітям» та «З надією в серці» (в підтримку онкохворих дітей міста), «Якби всі люди взяли гітари». Започаткували серед позашкільних закладів міста загальноміську акцію «Діти – воїнам», в рамках якої провели ярмарку-продаж сувенірних виробів та благодійний концерт.

Виховати громадянина-патріота неможливо без любові до рідної землі, до її природи. Саме тому при співпраці з Канівським природним заповідником вихованці гуртків КМЦТ проводять екологічні акції, розчищають джерела, висаджують дерева, беруть участь в загальноміських заходах до Дня Землі.

Завдяки цілеспрямованій роботі колективу, Центр туризму щорічно в трійці лідерів серед станцій та центрів туризму Черкаської області. Отже, система роботи з національно-патріотичного виховання дає позитивні результати у вихованні учнівської молоді міста Канева в позаурочний час, заповнюючи освітній простір вихованців змістовною, цілеспрямованою діяльністю, спрямованою на формування громадянина-патріота України.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні форми роботи у позашкільній освіті: туристсько-краєзнавчий напрям/За заг.ред.Середницької А.Д., Савченко Н.В., Набитовича М.В. – Львів: ВД «Панорама», 2012. – 174 с.

2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді.
<http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/konczepczija-naczionalno-patriotichnogo-vixovannya-ditej-ta-molodi.html>

Л. А. Проценко,
керівник гуртка «Квітникарі-аранжувальники»
Корсунь-Шевченківського РЦДЮТ

ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ ГУРТКА «КВІТНИКАРІ-АРАНЖУВАЛЬНИКИ» З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

В статті подана інформація з досвіду гуртка «Квітникарі-аранжувальники» відділу еколого-натуралістичної та туристично-краєзнавчої роботи Корсунь-Шевченківського РЦДЮТ як складова системи діяльності закладу з національно-патріотичного виховання.

Сьогодні як ніколи актуальним для нас стає поняття патріотизму. Ми можемо зустріти багато визначень цього терміну. Для вихованців нашого гуртка «Квітникарі-аранжувальники» найближчим стало таке тлумачення цього терміну: «Патріотизм – це любов і відданість Батьківщині, прагнення своїми діями служити її інтересам». Історичним джерелом патріотизму для нас є формування зв'язків з рідною землею, рідною мовою, народними традиціями, звичаями та культурою.

«Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується». Опираючись це висловлювання Василя Сухомлинського, ми намагаємося прищеплювати патріотичні почуття нашим вихованцям у різних сферах діяльності та за допомогою різних методів.

Чи не найпершим моментом у повсякденному житті нашого гуртка є спілкування українською мовою. Адже який патріот не знає рідної мови? Гуртківці у спілкуванні як між собою, так із керівником, намагаються розмовляти «правильно»: без «суржику», сварок, брутальних слів, збагачують свій словниковий запас.

Невимушена, дружлюбна атмосфера, демократичність на заняттях допомагає вихованцям з повагою ставитися як до керівника гуртка, так і один до одного. Різноманітні психологічні вправи, елементи тренінгу, які час від часу проводяться з учнями, налаштовують на позитивну хвилю у спілкуванні і допомагають подолати конфлікти. Для дітей вже стали звичними такі вправи як «Комплімент», «Привіт, я радий тебе бачити...», «Мій настрій» та інші. Проведення психологічних вправ та ігор допомагає дітям поставити себе на місце своїх друзів, тим самим зближує їх, долає ворожість, виховує гуманістичне ставлення у вихованців. Адже, «Приймати близько до серця радощі й прикрощі Вітчизни здатний лише той, хто не може пройти байдуже повз радощі та смуток окремої людини» (В.Сухомлинський). Це ставлення підкріплюється взаємодопомогою гуртківців один одному, а також спільною роботою в «Саду мрій» на території відділу та в теплиці.

У весняний та осінній періоди звичними є проведення Днів здоров'я. Змагання і конкурси на відкритому повітрі покращують не лише самопочуття, а й командний дух, і налагоджують відносини не лише в своїй групі, а й між групами, оскільки гуртківці не лише з різних класів, але й навчаються в різних школах.

Кожного місяця проводяться виховні бесіди та години спілкування, які теж спрямовані на формування патріотичних почуттів у гуртківців. Прикладом може слугувати виховна бесіда «Не забувай, що ти дитина землі, що гордо зветься Україна».

Тематика занять гуртка передбачає знайомство учнів не лише із мистецтвом аранжування, але й залучає до вивчення українських народних традицій. Яскравим прикладом цього є вивчення символіки квітів, легенд, пісень, казок про квіти в фольклорі нашого народу. Цікавим є знайомство з традиціями та обрядами, які тісно пов'язані з квітникарством. Це і плетіння та носіння українського віночка, виготовлення оберегів, а також використання квітів у різних

релігійних святах, які знайомі нам з дитинства: Різдво, Великдень, Спас, свято Івана Купала, Клебання та ін.

Крім того на будь-якому занятті можна використати окремі елементи з метою патріотичного виховання. Це і складання букетів з українською символікою, розробка проектів клумб або навіть просто виготовлення штучних квітів-символів України – чорнобривців, нагідок, соняхів, мальв та ін.

Різноманітні екологічні екскурсії, які проходять зазвичай на території нашого Корсунь-Шевченківського державного історико-культурного заповідника, допомагають прищепити вихованцям бережливе ставлення до природи. Цьому сприяє і проведення екологічних акцій та свят у відділі

еколого-натуралістичної та туристично-краєзнавчої роботи. Це такі заходи як «Свято врожаю», «Осінь без диму», «Свято зимуючих птахів», «Збережи ялинку в лісі», «Свято зустрічі птахів», «Збережемо первоцвіти», «Білокура красуня» та ін.

Вихованці гуртка із задоволенням приймають участь і в обласних конкурсах, таких як «Вчимося заповідати», «Галерея кімнатних рослин», «Парад квітів біля школи», «Українська паляниця», «Український сувенір», «Знай і люби свій рідний край» та багато інших.

Неабияке захоплення в учнів викликала участь у Всеукраїнській акції «Голуб миру». Діти охоче виготовляли голубків у різних техніках та стилях (орігамі, паперопластика, солоне тісто, декупаж), провели конкурс малюнків на асфальті, а потім завітали до місцевого терцентру, щоб подарувати свої щирі побажання миру.

Роботи, які створені дитячими руками, виставляються на тематичних виставках. Однією з них була нещодавно проведена виставка «Діти – за мир, за єдину Україну» у Корсунь-Шевченківському державному історико-культурному заповіднику.

Патріотичне виховання в нашому гуртку пов'язане також з проведенням Дня пам'яті Небесної Сотні, відзначенням Дня пам'яті жертв голодомору. Обов'язковим є відвідання музею Корсунь-Шевченківської битви та музею «Ветеран», приурочене до річниці Корсунь-Шевченківської битви. Відвідання музеїв допомагає дітям не забувати й про трагічні віхи в історії нашого народу.

Звісно, яким би не було патріотичне виховання на заняттях, патріотизм насамперед повинен виховуватися в сім'ї. Хоча на сьогодні не достатньо налагоджений зв'язок роботи гуртка з батьками вихованців, ми плануємо організувати тісну співпрацю з батьками наших гуртківців. Тому що - «Кращий засіб прищепити дітям любов до Батьківщини полягає в тому, щоб ця любов була у батьків» (Шарль Монтеск'є).

З. В. Семененко,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
Будинку дитячої та юнацької творчості
Смілянської міської ради

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЛЯ

В статті описано досвід роботи Будинку дитячої та юнацької творчості Смілянської міської ради з національно-патріотичного виховання, як складової соціально-педагогічної виховної системи закладу.

Зросла роль позашкільної освіти у вихованні гармонійної, духовно багатой та національно свідомой особистості, здатної до продуктивної діяльності в умовах динамічного розмаїтого сучасного суспільства. *В.О. Сухомлинський стверджував, що сферою духовного життя є патріотичне виховання, яке проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.* У нових суспільно-економічних умовах Будинок дитячої та юнацької творчості, передусім, є центром духовного збагачення дітей, що сприяє формуванню особистості в її національній визначеності, у своєрідності морально-естетичної свідомості та світовідчуття.

У наш непростий час, відбувається знецінення моральних цінностей, історичного минулого, пошани до старших, культурних надбань. У Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» наголошується, що без подолання девальвації загальнолюдських цінностей, відірваності освіти від національних джерел немислиме виховання справжнього громадянина [3, с. 1]. Виховувати людину з активною свідомою громадською та патріотичною позицією не легко. В умовах позашкільної освіти, на нашу думку, вказівками до дії стають слова В.Сухомлинського «патріотизм необхідно прищеплювати шляхом розвитку позитивних емоцій». Саме позашкільня має *необмежене поле* можливостей щодо розвитку позитивних емоцій у дітей. І діяти нам потрібно цілеспрямовано, мобільно, використовуючи найбільш ефективні методи, адже дитячий колектив.

Національно-патріотичне та громадське виховання в БДЮТ організовується на системних засадах і охоплює всі ключові компоненти соціально-педагогічної виховної системи закладу «Через творчість – до духовності дитини» та спрямовується на досягнення поставлених виховних завдань:

- сприяння формуванню ціннісного ставлення до себе, сім'ї, родини, людей; до суспільства, нації та держави; до праці; до природи; до культури і мистецтва;
- виховання почуття належності до рідного народу, інтересу до народних та державних свят;
- соціалізація особистості на засадах загальнолюдської моралі;
- утвердження поваги до Конституції України, законодавства, державної символіки, державної мови;
- розширення етичних уявлень про добро, справедливість, утвердження гуманістичної етики та формування поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, чесність, відповідальність;
- формування соціально активної особистості.

Перша і головна умова в патріотичному вихованні – атмосфера, доброзичлива, духовно збагачена, психологічно-комфортна. Ми маємо куточки державної символіки, «Алею зірок», галерею робіт образотворчого мистецтва «Очима дітей», виставку знахідок пошукових експедицій «Сміла у роки Великої Вітчизняної війни», краєзнавчу кімнату – музей. У закладі діє і музей Будинку дитячої та юнацької творчості, матеріали якого висвітлюють історію його розвитку, діяльність педагогів, вихованців, досягнення та перемоги закладу з витоків його створення.

В основу виховного процесу покладається система виховних відносин, що сприяє взаємодії педагогів, батьків та вихованців. Ключовою ланкою у формуванні національної приналежності, патріотизму, профілактики негативних явищ є керівники гуртків, які реалізують поставлені завдання через залучення дітей до різноманітних за формою і змістом виховних заходів патріотичної спрямованості, інформаційно-просвітницької діяльності, створюють відповідну атмосферу в творчому об'єднанні.

Реалізуючи соціально-педагогічну модель виховної системи закладу педагогічний колектив постійно веде пошук нових педагогічних технологій, що сприятимуть становленню

людини-патріота, людини – громадянина. Так, яскравим прикладом є проектна діяльність: *педагогічний проект* «Собі честь, Україні славу!»; *пошуково-дослідницький проект* гуртків туристсько-краєзнавчого напрямку «Моя Смілянщина – краплинка України»; *залік-марафон* з техніки пішогохідного туризму та рятувальних робіт «Збережи себе, захисти Вітчизну».

Традиції закладу – ось ще одна важлива складова патріотичного виховання. В нашому закладі існують закоренілі традиції: *тематичні акції пам'яті* «Де немає свободи, там немає і Вітчизни»; *вечори-зустрічі* з ветеранами війни, учасниками бойових дій; *благодійні акції*: концерти до Дня людей похилого віку «Музика мого народу»; виготовлення подарунків для ветеранів Великої Вітчизняної війни, ветеранів спорту, для дітей з особливими потребами; *свята народного календаря* в рамках цільового проекту БДЮТ «Дванадцять місяців»; *святкування значимих дат*: Свято Прапора, День визволення м. Сміли від фашистських загарбників, День українського козацтва, День визволення України від фашистських загарбників, День Перемоги, День Матері, День партизанської слави, День визволення України від фашистських загарбників, День Соборності України, вшанування пам'яті Героїв Крут та інші.

Формуванню патріотичної позиції, високої моральності дітей сприяє залучення їх до суспільно-корисної та волонтерської діяльності: походи по місцях бойової слави (проект «Обеліски – свідки війни»); виготовлення маскувальних сіток та подарунків воїнам у зону бойових дій.

Дієвими засобами формування патріотичної свідомості, яка базується на вмінні осмислювати моральні та культурні цінності, історію, звичаї народу є:

- екскурсійна робота у музеї та історичні місця Смілянщини та Черкащини;
- краєзнавчі пішогохідні походи за маршрутами історичних подій минулого рідного краю, життєвим та творчим шляхом відомих людей України;
- участь у Всеукраїнських краєзнавчих конкурсах, таких як: «Моя Батьківщина – Україна», «Історія міст і сіл України»; обласному конкурсі на кращий паспорт походу; Міжнародних змаганнях зі спортивного орієнтування «Кубок партизанської іскри»;
- тематичні заходи, інформаційно-просвітницькі хвилини, ігрове спілкування, білінгвальні акції, медіа-освіта;
- участь у всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі «Джура».

Соціально-педагогічна виховна система закладу відповідає викликам часу, сприяє виробленню у вихованців компетентності, необхідної для повноцінного життя, задовольняє актуальні потреби дітей та забезпечує процес соціалізації та саморозвитку особистості.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Засінець Л.В. Формування системи громадянсько-патріотичних цінностей особистості через освітньо-виховне середовище школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://koippo414.at.ua/blog/formuvannja_sistemi_gromadjansko_patriotichnikh_cinnostej_osob_istosti_cherez_osvitno_vikhovne_seredovishhe_shkoli/2015-02-24-49
2. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи/ автори-упорядники О.П.Долинна, А.П.Бурова, О.В.Низьковська, Т.П.Носачова. // Ситюк Н.М. Система роботи з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку/ Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 480 с. – С. 144 – 158.
3. Петрова Н.М. Патріотичне виховання в контексті загальновиховного процесу школи – 2015.

О. П. Стеблина,
керівник зразкового гуртка
декоративно-ужиткового мистецтва
«Юний художник»
Чорнобаївського РЦДЮТ

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ НА ЗАНЯТТЯХ ЗРАЗКОВОГО ГУРТКА ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА «ЮНИЙ ХУДОЖНИК»

У статті висвітлюються особливості патріотичного виховання підрастаючого покоління засобами образотворчого мистецтва.

Патріотичне виховання молоді є одним із важливих завдань, що стоять перед педагогами.

У сучасному житті необхідний творчий пошук нових підходів, концептуальних шляхів і змістовних форм у роботі з дітьми та їхніми батьками. Зважаючи на це, постає завдання - допомогти підліткам усвідомити і насправді пропустити крізь серце любов до Батьківщини, стійкий інтерес до минулого, сьогодення і майбутнього рідного краю; почуття любові й поваги до рідного народу, мови, дбайливе ставлення до природи і збільшення її багатств; прагнення готуватись до захисту своєї Батьківщини.

Патріотичне виховання молоді сьогодні є одним з найголовніших пріоритетів гуманітарної політики в Україні, важливою складовою національної безпеки України. Ставлення педагогів до виховання молоді на кращих зразках історії рідного народу, його досвіду, традицій, освіти та культури, вищих християнських ідеалів є надійною базою для будівництва соборної самостійної держави національного типу.

Праця юного художника, без відношення до того, що він зображає, ніяк не можлива! У кожному малюнку дитина виражає своє відношення до того чи іншого образу, а це вже – позиція маленького громадянина, який усвідомлює, що відношення людей одне до одного, до добра та зла, до прекрасного та потворного в житті та в мистецтві однакове.

Якщо ми хочемо через мистецтво формувати моральність, духовність, патріотизм у наших вихованців, необхідно «достукатися» до дитячого серця, щоб «проснулась» душа дитини, зазвучала співпереживанням, яке, на мою думку, породжує витоки моральності та громадянства.

Одна з моїх учениць поділилась переживаннями про те, що відбувається в Україні: «Я пам'ятаю, як раніше на шкільній лінійці, коли звучав Гімн України, - говорить вона, - однокласники круtilись, шуміли, ніхто і не думав підспівувати текст Гімну. Зараз – все по-іншому. Я чую дружнє виконання Гімну моїми однокласниками. На лінійці панує особлива емоційна атмосфера. І найважливіше - любов до України!»

Я дуже рада чути таке від своїх вихованців. Саме зараз, коли в суспільстві відбуваються зміни пов'язані з реформою всіх сфер життя, потрібно сміливе, творче, ініціативне, патріотично налаштоване молоде покоління.

Працюючи над темами «Україна єдина» та «Україна понад усе», ми вирішили розширити коло робіт на патріотичну тематику, започаткувавши проект «Україна – наш дім!» .

Мета проекту - посилити почуття єдності, допомогти вихованцям як можна раніше навчитися відчувати в собі громадянина – патріота, об'єднати патріотичні думки, волонтерську діяльність та творчість.

Під час роботи над проектом, я, як керівник, намагалася відчувати ритм та настрої колективу, адже колективна робота є головним важелем стимулювання художньо-творчої діяльності на занятті.

Почуття єдності, турботи за долю своєї країни, яке народилося в нашому дружньому колективі, живе і розвивається в роботах дітей.

На сьогоднішній день їх вже 50! Кожна з робіт несе глибокий патріотичний зміст. Дитячі роботи були представлені на трьох виставках: дві з яких відбулися у районному Будинку культури, а третя була представлена в Черкасах на конференції з обміну досвідом з патріотичного виховання серед колег.

На часі готується альбом «Україна - наш дім!» у який ввійдуть всі роботи вихованців гуртка. Альбом ми плануємо передати до Чорнобаївського краєзнавчого музею.

Познайомтесь з цим патріотичним вернісажем юних художників, оцініть те, як діти змогли реалізувати свій творчий потенціал, можливість продемонструвати свою точку зору через малюнок!

Результатом патріотичного виховання є сформованість почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільної власної долі з долею Батьківщини.

Г. В. Суліменко,
директор Черкаського районного будинку
дитячої та юнацької творчості

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В ЧЕРКАСЬКОМУ РАЙОННОМУ БУДИНКУ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

В статті подано матеріали з досвіду роботи керівників гуртків Черкаського районного будинку по вихованню патріотизму та національної свідомості вихованців.

Найважливішим завданням сучасної української школи, позашкільної освіти є формування майбутнього країни, виховання вільних, відповідальних людей, гідних громадян своєї держави. Розуміючи завдання української національної школи, будучи глибоко переконаними у тому, що майбутнє України належить саме тим, хто зараз за партами, педагоги нашого закладу, вважають своїм завданням виховати людину-патріота, якій притаманні почуття внутрішньої свободи, гордості за свою країну. Тому метою нашої діяльності стала проблема «Виховання патріотизму та національної свідомості учнів шляхом використання елементів інноваційних технологій».

Оскільки патріотизм набуває сьогодні важливого значення, БДЮТ свою роботу з патріотичного виховання буде в рамках проекту «Пам'ять серця».

Мета проекту:

- ✓ патріотичне та моральне виховання учнів;
- ✓ збереження історичної пам'яті про захисників Вітчизни, Небесної Сотні, героїв Майдану, воїнів АТО;
- ✓ розвиток творчих здібностей вихованців та формування в молоді активної життєвої позиції;

✓ виховання особистості громадянина – патріота Батьківщини, здатного стати на їх захист;

✓ підготовка молоді до служби у Збройних силах України.

Справжнє виховання є глибоко патріотичним за сутністю, змістом, характером та історичним покликанням. У такому руслі плідно працює колектив Черкаського районного будинку дитячої та юнацької творчості.

Українці вкотре підтверджують, що гідність і воля, прагнення до незалежності є основним для нашого народу. Сьогоднішня нашої держави і українського народу стало для всіх нас визначними і страшними реаліями. Минулий 2014 рік ввійшов в історію українців і світу, як рік переломних і трагічних подій: побиття студентів у Києві, Євромайдан, Революція Гідності, Небесна сотня, анексія Криму, військові дії на сході України. Теперішні школярі знають не з чуток про все це. А тому, так як і вся країна, всі патріоти своєї рідної землі, ми шануємо тих героїв, що віддали життя за наше краще майбутнє, вболіваємо за тих, хто воює на Донбасі та їхні сім'ї, і робимо свій посильний внесок для їх підтримки і для розбудови нашої суверенної держави.

Не стоїть осторонь дружний колектив нашої установи та гуртківці. Ми постійно беремо активну участь у акції «Повертайся живим». Продовжуючи цю хвилюючу тему ми звертаємось до сьогоднішнього... Зараз, як ніколи, всі ми перебуваємо у напруженні і хвилюванні за долю нашої Батьківщини, наших воїнів-визволителів. Кожен дорослий, а надто дитина, переймається страшними подіями на сході нашої країни, всім серцем співчуваючи і підтримуючи наших героїв. Старша та підготовча група танцювального колективу «Івлія», керівник гуртків О.В.Камінська, приготувала танцювальну композицію на музику Лесі Горової, присвячену воїнам АТО, що так і називається «Нашим героям». І була показана на концерті до річниці лютневих подій на Майдані Незалежності. В канун свята Захисника Вітчизни «Івлівчани», вирішили «...об'єднати наші серця...» - передати на передову нашим героїчним захисникам символічні дитячі сердечка з побажаннями... Нехай в сурові зимові морози та під безкінечні атаки ворога ці серця зігрівають солдат своїм теплом і любов'ю (*фото 1*).

А напередодні новорічних свят та дня Святого Валентина, щоб подарувати тепло солдатському серцю, всі гуртківці БДЮТ виготовили власноруч і відправили на передову новорічні листівки з побажаннями та валентинки. І в кожній із них головне прохання – повертайтеся додому ЖИВИМИ і з МИРОМ! (*фото 2, 3*).

Виховуючи юних патріотів було організовано і проведено виховний захід: «Моя Україна встала з колін.» (*фото 4*). З болем у серці говоримо: «Ми не хочемо війни!». Тож всіх зворушила і розчулила до сліз спільна молитва за солдатів. Діти так щиро прохали Миколая Чудотворця з надією, що він подарує диво, припинить кровопролиття і поверне воїнів до рідних домівок живими (*фото 5*). В Зразковому художньому колективі «Чарівна намистина», керівник гуртків Счастливец Л.М., провели зустріч з учасником АТО Гаркавенко Іриною. Взяти до рук зброю і захищати свою Батьківщину - обов'язок кожного чоловіка. Героїзм та відвага цієї жінки вразила дітей. У ній діти побачили приклад для наслідування. Для підтримки бойового духу героїв - бійців юні вихованці передали на фронт ляльки-мотанки, листівки з побажаннями миру, перемоги та швидкого повернення додому (*фото 6*).

Життя продовжується!.. Молодь підрастає, впитуючи в себе ті знання і навички, що ми закладаємо в них. Тож, застосовуючи різноманітні засоби впливу на емоції дитини, можна наблизитися до вирішення однієї з найважливіших і найактуальніших проблем сьогоднішнього – виховання справжніх патріотів своєї Батьківщини.

В країні розгорнуто волонтерський рух. Допомогти армії – це обов'язок кожного. Свою відповідальність за долю країни усвідомлюють не лише дорослі, але й юні громадяни України. В гуртках «Бісеринка», керівник гуртків Ковтюшенко Л.В., «Арт-бро», керівник гуртків

Білобжицька С.А., та турклубі «**Кипарис**», керівник гуртків Ольшевська Л.Г., крім збирання коштів, теплих речей, продуктів харчування, відправлення листів і малюнків з побажаннями, гуртківці почали виготовляти маскувальну сітку. На порозі весна і чорний та білий колір сітки зливається із кольором землі, а це дає змогу краще захищати зброю наших військових (*фото 7, 8, 9, 10*).

Вся робота Зразкового художнього колективу літературно-творчого об'єднання «**Айстра**», керівник гуртків Марюх Л.І., хореографічної студії «**Веселка**», керівник гуртків Приходько Ф.Г., Зразкового художнього колективу танцювального ансамблю «**Барви**», керівник Величко І.І., танцювального колективу «**Батман**», керівник гуртків Вискварка І.В., та фольклорного ансамблю «Тубіляночка», керівник Однорог Г.С., має національно - патріотичний напрямок. (У репертуарі «Айстри» є такі інсценізації: «Дитинство без дитинства», «Ми – діти України», «Моя Україна встала з колін», «Дитинство Тараса», «З Кобзарем у серці», «Вшануємо героїв», «З надією на диво». Проводяться відкриті виховні заходи, які наповнені театралізацією та хореографічними композиціями національно-патріотичного характеру («Квітуха Україна», «Не сумуй, моя країно», «Танцюємо для тебе, моя Батьківщино»). Вагоме місце у виховній роботі танцювальних колективів та їх концертній діяльності займають заходи патріотичної тематики: до Дня Перемоги, Дня Незалежності України, вечори пам'яті Чорнобиля, героїв Крут та жертв голодомору. Діти проймаються духом патріотизму, героїзму, трагізму, страшних часів нашої історії, сповнюють почуттям гордості за Україну, її славні традиції та працьовитих людей (*фото 11, 12, 13, 14, 15*).

Напередодні Дня закоханих у Яснозір'ї відбувся благодійний концерт на підтримку воїнів антитерористичної операції. Ініціатором акції стала керівник танцювального колективу «**Батман**» Ірина Вискварка, яка співпрацює з волонтерськими організаціями. До святкової зали глядачі принесли продукти, медикаменти, кошти. Загалом зібрали більше тисячі грн. Окремий розділ вечора присвятили героям Небесної сотні. Їх вшанували хвилиною мовчання.

На початку березня 2014 року у «**Барвах**» проводився захід «Герої не вмирають», присвячений Небесній сотні. Гуртківці першими в селі відправили листа в зону АТО, долучалися до збору коштів, продуктів та предметів першої необхідності для військових (*фото 16*).

Фольклорний ансамбль «**Тубіляночка**», керівник гуртків Однорог Г.С. був учасником першого Всесвітнього фестивалю козацької пісні у м.Києві. Часто виступали в с. Пирогово на запрошення Любові Орел. Завдяки вивченню та виконанню українських та патріотичних пісень, діти зовсім по іншому сприймають навколишній світ. Вони починають порівнювати минуле і сучасність, прагнуть змінити навколишній світ у кращу сторону.

Члени туристсько-екологічного клубу «Кипарис», керівник гуртків Ольшевська Л.Г. та туристичного об'єднання «Турист», керівник гуртків Гаврилюк Г.Д. беруть участь в історико-географічній експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна», «Люби і знай свій рідний край», «Сто чудес України» та в районних вікторинах «В серці України». «Історія міст і сіл України» та туристсько-краєзнавчій експедиції "Пізнай свою країну" та посідають призові місця. Адже саме подорожуючи, діти і мають змогу більше пізнати свій край, його історію. За час існування клубу було проведено велику кількість екскурсій та походів. Щороку вихованці подорожують стежками Холодного Яру по місцях бойової партизанської слави, де обов'язково вшановують пам'ять всіх загиблих. Неодноразово гуртківці побували в столиці нашої країни – м.Київ. Адже події, що відбуваються в Україні, і зокрема в столиці, червоною ниткою пролягають у вихованні сучасної молоді. Неможливо було не відвідати Майдан Незалежності та не вшанувати загиблих Небесної сотні під час лютневих подій 2014 року (*фото 17, 18*). Гуртківці стали ініціаторами закладення алеї пам'яті загиблим воїнам АТО, посадивши на території закладу кущі калини та берізки. (*фото 19*).

Гуртківці беруть участь у Всеукраїнському просвітницько-патріотичному конкурсі щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933рр., Всеукраїнському молодіжному конкурсі "Новітній інтелект України", проводять зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, співпрацюють з клубом «Ветеран» с.Худяки та беруть шефство над пам'ятниками (*фото 20, 21, 22*).

Традиційно у гуртках відзначаються Шевченківські дні. Так, у 2014 році в честь 200 річчя з дня народження великого Кобзаря, пройшли свята, діти відвідали батьківщину Т.Шевченка та музей Шевченка в с.Мошни (*фото 23, 24, 25, 26*), побували на Чернечій горі у м.Каневі (*фото 27*).

Національно-патріотичне виховання в умовах позашкільного навчального закладу – це гнучка саморегулююча система, яка оперативно реагує на національні, освітньо-культурні, суспільні та інші потреби особистості підлітка.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. – Київ, 2014. – 29 с.

2. Завалевський Ю. І. Громадянське виховання старшокласників: проблеми, досвід, перспективи / Ю. І. Завалевський. – Київ, 2003. – 104 с.

3. Методичні рекомендації з організації патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у 2014/2015 навчальному році. – Лист Міністерства освіти і науки України, 27.11.2014. – № 1/9-614.

4. Окушко Т. К. Методика формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому громадському об'єднанні / Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб.наук.праць. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 51 – 60.

Т. І. Чмига,
директор Тальнівського районного
Будинку дітей та юнацтва
Тальнівського району

ВИХОВУЄМО ЮНИХ ПАТРІОТІВ

В даній статті прослідковується система патріотичного виховання в позашкільному закладі засобами гурткової роботи.

Наша Україна – молода держава, що перебуває на шляху радикальних політичних, соціальних та економічних перетворень. Суверенній Україні потрібні громадяни, які мають глибоко усвідомлену життєву позицію, особисту відповідальність за долю своєї країни, справжні спадкоємці і продовжувачі національних традицій з активною громадянською позицією. [1,с.43.]. В ментальності українців закладені найкращі риси – щирість, миролюбивість, толерантність, гостинність, уміння захищати свою Батьківщину. Зусилля педагогів районного Будинку дітей та юнацтва спрямовані на формування громадянина - патріота України підготовленого до життя з високою національною свідомістю, який здатен побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини. У стінах нашого закладу плакається громадянин, який перейме на свої плечі тягар з плечей старших поколінь, діятиме і мислитиме по - новому, не стандартно, буде активним перетворювачем життя. Педагоги закладу спрямовують зусилля на те, щоб кожне заняття творчого колективу чи гуртка мало виховну мету, виховувало почуття патріотизму, громадянської та національної гідності, активну життєву позицію в процесі державотворення. Бо патріотизм - одне з найглобальніших людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями, що поєднує в собі любов до своєї Вітчизни, рідної землі, свого народу, своєї матері, бажання зберегти історично-культурну спадщину і готовність до їх захисту. Ми пояснюємо дітям проблеми, які переживає країна, вчимо їх заглиблюватися в історію та будувати містки в майбутнє з надією на те, що воно буде прекрасним, адже наш народ виходить у цивілізований європейський світ і Україна повинна знайти там належне місце. Відомий реформатор педагогічної освіти В'ячеслав Брюховецький наголошував: "Нація тільки тоді буде жити і розвиватися, коли кожне наступне покоління виховуватиметься в національному дусі на основі історичної правди..." [2,с12]

Для педагогічного колективу нашого закладу патріотичний напрямок роботи був і залишається пріоритетним. Вся навчально-виховна робота становить цілісну систему, яка ґрунтується на принципах утвердження духовної культури, сприяє відродженню і вихованню високоморальної особистості. Для того, щоб вплив гурткової роботи на формування патріотичних почуттів у вихованців РБДЮ мав певні результати, ми використовуємо різні методи роботи, а саме: розроблено та впроваджено в практику гурткової роботи програму з патріотичного виховання школярів;

- забезпечено керівників гуртків методичною літературою з патріотичного виховання;
- залучено родини вихованців до участі у виховній роботі;
- задіяно громадськість, ветеранів війни та праці, воїнів АТО, народних умільців, діячів культури;
- систематично використовуємо елементи народної педагогіки, традиції національного виховання;

▪ створено музеї, патріотичні куточки, як результат проведеної роботи з патріотичного виховання.;

▪ проводимо постійно-діючі виставки дитячих робіт.

Ми працюємо за програмами «Берегиня», «Скарбниця рідного краю», «Дивосвіт», «Ми - здорове покоління», « Правовий простір», « Поспішайте робити добро».

Наш край – це край трипільських поселень, героїчного минулого доби козацтва. Це широке поле для національно-патріотичного виховання, пошукової роботи для гуртків та творчих об'єднань нашого закладу. Крок до успіху – це визнання Будинку дітей та юнацтва як закладу, де здійснюються мрії і сподівання дітей, де вони можуть відкрити себе і знайти друзів. Його позитивний образ відображається у внутрішньому змісті, в оформленні інтер'єру закладу.. Громадянсько-патріотичне виховання починається у нас від вхідних дверей закладу. Квітують клумби з чорнобривцями, маками, ромашками. Червоніють багрянні кетяги на кущах калини, а поряд гордо опустила свої віти верба. Діти дбайливо доглядають за цими символами-рослинами, бо ж без верби і калини - нема України. Стіни біля вхідних дверей розмальовані мальвами, соняшниками, які зігріваються сонячними промінчиками та щедро поливаються рясним дощиком із веселої хмаринка. А з квітів посміхаються щасливі дитячі обличчя.

То все роботи вихованців зразкової студії «Берегиня». Бо діти, то як ті квіти, яким потрібно багато сонця, вологи і тепла. Вони посміхаються і запрошують до Будинку, де здійснюються дитячі мрії і бажання. Все це вони і отримують в стінах нашого закладу. Вже переступивши поріг, ви потрапляєте в світ дитячих мрій, відображених в роботах вихованців гуртків, студій, дитячих об'єднань, якими прикрашені стіни коридору та кабінетів для гурткової роботи. Це є візитка районного Будинку дітей та юнацтва.

Якщо в закладі багато що створено дитячими руками, то і відношення до нього у дітей патріотичне, шанобливе і бережне. Це своє, рідне, це - друга домівка для них.

Серед групових форм виховної роботи з патріотичного виховання найбільш поширені бесіди, зустрічі, диспути, «круглі столи», літературно-музичні композиції, обговорення телепередач, новинок преси, акції «Милосердя», пошукова діяльність, екскурсії, походи, заочні подорожі.

Зустрічі з такими героями а саме: ветеранами війни, праці, громадськими діячами, героями-захисниками України, воїнами – учасниками АТО, нашими бувшими вихованцями, мають ще більший вплив на патріотичні почуття гуртківців. Під час таких зустрічей діти знайомляться зі своїми сучасниками, які стали взірцем патріотичного служіння Вітчизні, які в такий важкий для всього українського народу час стали на захист суверенітету та свободи України.[3.с.5.]

«Круглі столи», зазвичай, збирають наших гуртківців, які не обмежуються власною думкою у пошуках істини. Заздалегідь визначаємо тему для обговорення та коло питань. Учасники демонструють свої знання теми й перспективи її розвитку. Форма робота не нова, але дієва, особливо в роботі з вихованцями старшого віку.

Патріотичні почуття, що виникають завдяки засобам гурткової роботи, відіграють у житті школяра роль внутрішнього стимулятора, який є найкращим і найсильнішим двигуном його громадянського ствердження на основі природного потягу до родини, рідного міста, краю, країни та Батьківщини в цілому.

8 січня 2015 року Черкащина відзначала 80-річчя від дня народження талановитого українського письменника Василя Симоненка. Його творча спадщина є глибоко патріотичною, сповненою любові до України, її народу. Він відвідував наше місто, про що свідчить меморіальна дошка на будинку колишньої редакції, тут у нього народилося два вірші «Баба Онися» та «Піч». Готуючись до цієї дати, гуртківцями Будинку дітей та юнацтва було проведено ряд заходів, основна мета яких – глибше познайомити учнів із життєвим і творчим шляхом поета, який пов'язав своє життя із Черкащиною, показати його

нескорений дух, непримиренність до негативного у житті суспільства. Він був патріотом, який палко любив свою Батьківщину і закликав усіх нас бути відданим їй.

Одним із дієвих засобів громадянсько-патріотичного виховання є проведення Всеукраїнської **дитячо-юнацької військово-патріотичної гри («Джура»)**. Районний Будинок дітей та юнацтва організовує та координує проведення в районі гри «Джура», надає методичну та практичну допомогу відповідальним за її підготовку. Це сприяє вихованню в наших гуртківців патріотизму та національної гідності, якостей захисника Батьківщини. Адже мета гри - це опанування героїського, лицарського, гуманного і демократичного славного минулого наших предків – українського козацтва, його традицій.

Останні два роки наш заклад працює за методом проектів. Захист гуртківцями патріотичного проекту громадянської спрямованості « Я пишаюсь, що я українець»- сприяв вихованню у гуртківців Будинку дітей та юнацтва відповідальності, гордості за свою неньку-Україну. Ми реалізуємо проекти громадянського спрямування «Мій край - моя історія жива», «Літа минають – пам'ять живе», «Добро починається з тебе», в рамках яких постійно проводяться акції «Милосердя». Участь у проектах спонукає дітей вивчати історію своєї держави, своєї родини, берегти її традиції, допомагати самотнім людям старшого покоління, впорядковувати могили воїнів, пам'ятники, які є на території населених пунктів.

Гордістю нашого закладу є сім зразкових художніх колективів, яким присвоєно це почесне звання . Вони є осередками патріотичного виховання і проводять величезну роботу по формуванню юних патріотів.

Дитяча кіностудія «Мальва» - це єдина в Україні шкільна кіностудія, що продукує художнє кіно. За час існування студією створено 28 фільмів, 8 з яких – художні. Традиційно основна тематика фільмів студії - історична. Для дітей це не просто забава, це можливість краще зрозуміти історію України, і, хай по-кіношному, але пережити ті проблеми, якими переймалися прадіди сотні років тому... І, нарешті, це можливість відчути себе справжніми українцями, яких не зломали ні ляхи, ні татари і які завжди знаходили в собі сили гідно вийти з усіх історичних негараздів раніше і, звичайно ж, будувати вільну, сильну і щасливу Україну тепер.

Щоразу виходячи на сцену, несе нашу щирі українську пісню до людей, одухотворяються самі, розкривають красу й силу звичаїв та обрядів народу, возвеличуються самі та відчують велику гордість за Україну.

Своїми запальними народними танцями пропагують серед молоді національні традиції українського народу. Він щорічно підтверджує свою високу виконавську майстерність новими здобутками є володарем Гран-прі інтернаціонального фестивалю в Угорщині та Болгарії .

Вихованці зразкової **студії образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва «Берегиня»** популяризують українські ремесла, народну творчість в Україні та за її межами, адже роботи вихованців беруть участь і перемагають у Міжнародних конкурсах (Німеччина, Македонія, Японія.)

Вихованка зразкової студії Наталія Головка – переможець Всеукраїнського конкурсу малюнка «Космічні фантазії» з першим космонавтом України – Леонідом Каденюком.

Зразковий музей «Шевченкова світлиця» головним напрямком роботи вважає дослідження і популяризацію спадщини нашого геніального земляка - Т.Г.Шевченка. У світлиці відбуваються конференції, конкурси, літературні читання, зустрічі з письменниками. При музеї постійно працюють екскурсоводи, які щороку проводять екскурсії не лише для учнів, але й дорослих відвідувачів.

Танцювальний колектив «Візерунок» також користується популярністю серед глядацького загалу. Його репертуар - це народні, класичні танці, сучасні композиції у стилі «модерн». Керівник колективу особистим прикладом утверджує повагу до принципів загалом – людської моралі, культурно – національних, духовних, історичних цінностей України.

Зразковий художній колектив «Народна іграшка» працює на базі Легедзинської ЗОШ I-III- ст». Виготовлення народних ляльок - мотанок спрямована на відродження народної творчості, прищеплення дітям любові до рідного краю, пошани до своєї історії, виховання відчуття незримого зв'язку з минулими поколіннями. Барвисті текстильні ляльки та інші рукотворні вироби дозволяють гуртківцям зазирнути в минувшину, досягнути витоків творчості нашого народу.

Патріотичне виховання тісно пов'язане з сімейним, адже саме в сім'ї діти одержують перші уроки громадянськості, патріотизму.

Родинне виховання - це перша сходинка, де закладається духовна основа особистості, її мораль, самобутність національного світовідчуття і світорозуміння. Тому педагоги РБДЮ об'єднують свої виховні зусилля з сім'єю, де виховується дитина. У родинному колі плекалися риси генетично властиві нашому народові. Без родинного виховання не можна домогтися подальшого патріотичного виховання. Саме в сім'ї діти отримують перші уроки поваги до предків і до своєї Батьківщини.

Влітку, під час канікул, продовжується робота з гуртківцями по громадянсько-патріотичному вихованню. З цією метою щороку на базі районного Будинку дітей та юнацтва організовується виїзний табір для обдарованих дітей «Гармонія». За зміну діти встигають побувати з творчими візитами, концертами, майстер-класами в селах району, відомих своїм героїчним минулим, людьми, які прославили Тальнівщину. Адже в історії одного села, однієї школи, як в краплі води, відбивається історія нашого краю. Метою нашого табору є ознайомлення та вивчення історії та природи нашої малої батьківщини. А ще вихованці табору намагаються якомога більше знати про сьогодення рідного краю, адже їм вершити його майбутнє.

Будинок дітей та юнацтва став культурно-мистецьким осередком, який формує естетичну культуру через добре організовані заходи – конкурси, виставки, огляди, свята, фестивалі. Розвитку задатків і здібностей вихованців, формуванню в них прагнення збагачувати творчу спадщину рідного краю сприяють звіти колективів РБДЮ. Це - пісенний конкурс національно-патріотичної пісні, який традиційно щорічно проводиться в районі, виставки образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва.

Патріотична тематика займає переважне місце в художньо-естетичному напрямку роботи нашого закладу і реалізується через найрізноманітніші форми виховної роботи. Народна пісня, хорівий спів, хореографія, народна музика, різні види прикладного мистецтва, до яких прилучаються гуртківці, виховують у них глибокі естетичні і патріотичні почуття.

М. К. Шитко,
заступник директора

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

(З досвіду роботи комунального позашкільного навчального закладу
“Клуб юних моряків з флотилією” м. Черкаси)

В наш час актуальність військово-патріотичного виховання дітей та юнацтва важко переоцінити. В даній роботі описані сучасні інноваційні технології військово-патріотичного виховання на прикладі організації навчального процесу в КПНЗ м. Черкаси «Клуб юних моряків з флотилією». Стаття розрахована на всіх, хто цікавиться темою військово-патріотичного виховання дітей та юнацтва.

В наш важкий час актуальність військово-патріотичного виховання дітей та юнацтва, як специфічного напрямку загального патріотичного виховання в Україні, значно зросла з декількох причин.

По перше, за останні роки мало місце різке послаблення рівня військової безпеки країни, діє спроможності її Збройних Сил, статусу та престижу військової професії в українському суспільстві, морального та психологічного стану військовослужбовців, їх готовності до відстоювання інтересів Вітчизни. Все це було яскраво проілюстровано під час трагічних та ганебних подій в Криму навесні 2014-го року.

По друге, внаслідок складних військово-політичних обставин в світі, навколо та в середині України, появи нових загроз її національній та військовій безпеці, з'явилися можливості виникнення масштабних збройних конфліктів за участі її Збройних Сил.

По третє, зросли роль та значимість підготовки молоді допризовного віку до служби в Збройних Силах завдяки тому, що строковики зараз служать лише один рік, за цей час неможливо підготувати спеціаліста, який відповідав би вимогам сучасної військової науки. Безумовно, ця модель Збройних Сил в найближчий час має бути замінена на більш передову і кращу, але необхідність військово-патріотичного виховання молоді буде залишатися життєво необхідною ще довгі роки.

В середині серпня 2014-го року Міністерство Оборони України заявило про намір розробити систему загального військового «лікбезу» для всіх громадян України. При розробці концепції використають досвід організації національної оборони провідних країн світу. Планується, що «курс молодого бійця» стане обов'язковим для кожного громадянина України. Для жінок буде розроблена програма з ухилом на цивільну оборону та медичну підготовку. В підготовці військовозобов'язаних буде широко використаний досвід проведення бойових дій під час антитерористичної операції на сході країни. Маємо надію, що в цю програму добре впишеться система відродження військово-патріотичного виховання молоді.

В розбудові цієї системи є дуже важливий соціальний аспект. Військово-патріотичне виховання молоді – один з найбільш перспективних та необхідних державі напрямків роботи з юнацтвом, на відміну від інших, що вважаються психологічно розвиваючими, розважальними та модними. Розвиток системи військово-патріотичного виховання, залучення до неї десятків тисяч «важких» проблемних дітей та підлітків з різних верств населення дозволить зробити важливий крок в вирішенні проблеми підростаючого покоління – не тільки його виховання та розвитку, а також соціалізації та самореалізації як громадян і патріотів своєї Батьківщини.

Завдяки формуванню і розвитку у дітей таких важливих і соціально значущих факторів як громадянська свідомість, любов до Батьківщини, відповідальність, почуття обов'язку, вірність традиціям минулого виростуть їх можливості активної участі в вирішенні нагальних проблем суспільства в різних сферах його діяльності. В тому числі, звичайно, військовій та інших, пов'язаних з забезпеченням безпеки держави.

Але, розставляючи пріоритети в розбудові системи патріотичного виховання молоді, необхідно розрізнити заклади національно-патріотичного виховання (на зразок дитячого об'єднання «ПЛАСТ») і військово-патріотичного виховання (профорієнтаційні клуби юних моряків, десантників, прикордонників). Величезну роль в патріотичному вихованні дітей та юнацтва відіграють саме позашкільні навчальні заклади – військово-патріотичні клуби. Позашкільний навчальний заклад специфічного військового спрямування має великі можливості для організації патріотичного виховання школярів. В його освітньому та виховному просторі об'єднується військово-теоретична та фізична підготовка, паралельно вирішуються питання психологічного, соціального та фізичного розвитку. Сукупність цих факторів вигідно виділяє його з поміж інших існуючих форм організації позакласної діяльності школярів.

При цьому діяльність кожного військово-патріотичного клубу має бути скерована на вирішення задач виховання молоді, об'єднуючи прикладну та фізичну підготовку підлітків і враховуючи індивідуальні психологічні особливості учнів, соціальні особливості їх проживання, матеріально-технічне оснащення клубу, педагогічні можливості керівників гуртків. Враховуючи наведене вище, адміністрація та педагогічний колектив КПНЗ «Клуб юних моряків з флотилією» міста Черкаси, єдиного в Черкаській області закладу військово-патріотичного напрямку, провели певну креативну роботу щодо вибору стратегії розвитку позашкільного навчального закладу та вибору форм і методів роботи з дітьми, досвід якої буде коротко описаний в даній статті.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Клуб юних моряків з флотилією» (надалі – Клуб) - військово-патріотичний клуб морського спрямування. Клуб проводить організаційно-масову, інформаційно-методичну, навчально-виховну, навчально-тренувальну та спортивну роботу, а також надає всім учням рівні можливості для різнобічного розвитку і самовизначення у вільний від занять час, формує пізнавальну активність юних моряків, колективізм, самостійність, відповідальність і творче відношення до справи, поглиблює знання з основ морських та військових наук, розвиває здібність, розширює кругозір, сприяє трудовому вихованню і професійній орієнтації учнів, пропагує досягнення науки і техніки в області військово-морського, морського та річкового флотів України.

Програми підготовки гуртків Клубу військово-патріотичного спрямування розраховані на три роки навчання і незалежно від вибраного гуртка характеризуються наступними загальними рисами.

Завданням навчально-виховного процесу на першому році навчання є розвинути у дитини інтерес до морської служби, привити любов до моря і бажання до отримання морських (річкових) професій, надати юним морякам первинні морські знання та навички, достатні для виконання обов'язків весляра та рульового шлюпки, для виконання найпростіших корабельних робіт, такелажної справи на шлюпках, несення сигнально-спостерегаючої вахти, викликати схильність до подальшого вивчення морської справи.

До програми першого року навчання входить: техніка безпеки, історія мореплавства, морська практика, основи зорового зв'язку та сигналізації, стройова та фізична підготовка. Знання та навички, отримані на першому році навчання закріплюються на виробничій практиці з підготовки плавзасобів до навігації та в літньому військово-спортивному таборі.

Навчальний процес на другому році навчання направлений на теоретичне ознайомлення з основами вибраної морської спеціальності та вітрильної справи на шлюпках. Завдання полягає в тому, щоб закріпити інтерес до морської (річкової) служби, дати уявлення про будову корабля та навчити юнморів управлінню шлюпкою на веслах.

До програми другого року навчання входить: техніка безпеки, знання з історії українського флоту, морська практика, навігація, стройова, стрілецька, фізична та спеціальна підготовка. Знання та навички, отримані на другому році навчання закріплюються під час навчальних шлюпкових чи корабельних походів з залученням юних моряків до несення вахт під керівництвом штатного педагогічного працівника Клубу на час проведення плавання.

Навчальний процес на третьому році навчання направлений на практичне освоєння обов'язків рядового складу морського та річкового флоту та матросів Військово-Морських сил України.

Юним морякам рекомендується на додаток до занять з основних напрямків роботи відвідування організованих при Клубі занять з рукопашного бою, загальної військової підготовки, плавання, дайвінгу, радіотелеграфної справи. В новому 2014-2015 навчальному році проводяться додаткові заняття з морської та військової англійської.

Далі трохи докладніше зупинимось на практичних методиках військово-патріотичного виховання.

Однією з основних форм військово-патріотичного виховання є військово-шефська робота, яка полягає у встановленні та підтримці зв'язків військових кораблів, частин, вищих військових навчальних закладів з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, навчальними закладами, громадськими організаціями з метою проведення спільних заходів з військово-патріотичного виховання молоді, виховання у неї громадянських почуттів та якостей. Восени 2009 року був налагоджений контакт та заключний договір про співпрацю між Клубом та командирами військових кораблів Південної військово-морської бази ВМС України в Донузлаві і курсанти клубу отримали змогу двічі на рік відвідувати справжні бойові кораблі рідної держави. Вже під час перших ознайомчих екскурсій 2009-2010 року діти побували на військових кораблях різних класів, ознайомились з їх будовою, зброєю, жили в казармі, спілкувалися з моряками. Курсанти також побували в Севастополі, оглянули музей Чорноморського флоту, видатні місця міста-героя. Особливо теплі стосунки у клубу зав'язались з екіпажем морського тральщика «ЧЕРКАСИ» та його командиром, капітаном 3 рангу Зайцем Олексієм Миколайовичем. Під час захоплення озброєними до зубів військовими РФ Південної військово-морської бази ВМС України моряки саме цього тральщика показали взірць мужності. Маючи наказ командування не використовувати вогнепальну зброю на ураження, військові моряки до останнього боронили свій корабель, маневруючи озером Донузлав та не даючи ворогам наблизитись для взяття тральщика на бордаж. Тральщик «Черкаси» був останнім з кораблів України в Криму, який захопили окупанти.

Під час щорічних відвідин (2010-2013 р.р.) військових кораблів в Донузлаві та Севастополі курсанти Клубу побували та ознайомились з будовою і озброєнням фрегата «Сагайдачний», корветів «Луцьк» та «Тернопіль», тральщика «Черкаси», середнього десантного корабля «Костянтин Ольшанський», катера-торпедолова, корабля управління «Славутич». Ці пізнавальні екскурсії збагатили багаж знань юних моряків, дали їм унікальну можливість на практиці ознайомитись з тим, що вони вивчали в теорії.

Одним з пріоритетів системи освіти в Україні, згідно із Законом України "Про освіту", Концепцією виховання дітей і молоді в національній системі освіти, Національною доктриною розвитку освіти в Україні, Законом України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" та іншими державними нормативними документами, є формування безпечної поведінки підростаючого покоління, навичок дій в небезпечних ситуаціях різного походження, фізичної активності і стійких мотивацій на необхідність безпечної життєдіяльності та здорового способу життя. На втілення в життя цих пріоритетів розрахована програма військово-спортивного табору Клубу, який кожен рік проводиться на базі флотилії закладу. 14 днів далеко від рідної домівки, військовий розклад та дисципліна, щоденні тренування – ось що випадає на долю дітей в військово-спортивного таборі «Юний моряк». Перш за все це можливість перевірити себе, свої фізичні можливості, силу духа, волю та самодисципліну.

За час, проведений в таборі, хлопці і дівчата отримують навички стройової підготовки, збирання-розбирання стрілецької зброї, вивчають прийоми самооборони та стрілецьку справу, елементи військової тактики та дій в надзвичайних ситуаціях, дайвінг. Все це на додаток до щоденних «профільних» тренувань на шлюпках під вітрилом та на веслах, корабельної практики. Не дивлячись на те, що програма табору не є розважальною, проводяться дискотеки, перегляд кінофільмів на відкритому повітрі, щоденні водні ігри та купання, дні Нептуна і т.д.

Однією з педагогічних цілей табору є розбудова командного духу, перетворення груп дітей в команду, загін і отримання юними моряками досвіду взаємодії всередині групи в нестандартних умовах. Курсанти Клубу мають можливість пройти іспит на стійкість, вміння швидко реагувати та підтримувати один одного в важких, інколи екстремальних умовах. Ефективність системи військово-спортивного табору «Юний моряк» полягає в тому, що дитина, опинившись далеко від звичних обставин звільняється від складених в ній принципів поведінки та думок, що змушує юнака аналізувати світ по новому та проявити свій характер як ніколи раніше. Необхідність діяти разом з іншими в екстремальних обставинах (життя в наметовому таборі, мінливість погодних умов, непередбачуваність стихії на воді, фізичне навантаження, відсутність допомоги батьків і т.д.) формує серед курсантів довіру один до одного, а емоційна атмосфера допомагає виявити нерозкриті якості дітей.

Бажання навчитися володіти зброєю викликає велику зацікавленість у дітей. Ця форма роботи в таборі дозволяє займатися формуванням відповідальності, дисципліни, акуратності, розвиває морально-психологічні та інші якості, необхідні людині в будь-яких видах діяльності. Особлива увага звертається на навчання правилам безпеки при поводженні зі зброєю. Заняття об'єднують як теоретичну (вивчення основ військово-прикладного мистецтва, історії стрілецької зброї, її призначення та конструкції), так і практичну складову (техніка виконання пострілу на місці та в русі, тренування та змагання між курсантами).

Тренування з рукопашного бою в військово-спортивному таборі «ЮНИЙ МОРЯК» - це курс відпрацювання практичних навичок з основних ударів та кидків. Багато часу приділяється нижній акробатиці, відпрацюванню падінь на тверду поверхню, самострахуванню. Заняття рукопашним боєм формують м'язи дитини та підтримують їх в належному стані, додають впевненості в собі та дають навички протидії агресії і будь-яким формам прояву насильства.

Також для моряків Військово-Морських сил важливо мати хоча б елементарні знання та навички з легководолазної підготовки (дайвінгу). Таку підготовку майбутні моряки мають можливість отримати ще під час навчання в Клубі. Курс дайвінгу дає основні знання та навички, необхідні для виконання самостійних занурень під доглядом і керівництвом сертифікованого професіонала з цієї справи. Програма навчання з дайвінгу викладається в повному обсязі (теоретичні і практичні заняття), як і дорослим людям, але з урахуванням особливостей дитячого організму та дитячої психології.

Згідно програм роботи гуртків Клубу, важливе місце в підготовці юних моряків займають далекі шлюпкові походи, під час яких курсанти не тільки підкріплюють на практиці теоретичні знання з веслування, вітрильної справи та управління плавзасобами, а й фізично та психологічно загартовуються. Працівниками Клубу було вирішено підключити ще й історично-краєзнавчу та пошукову роботу. Клуб є військово-патріотичним закладом морського напрямку і тому за об'єкт історично-краєзнавчих досліджень була вибрана діяльність Пінської військової флотилії, річкові бойові кораблі якої обороняли місто Черкаси в серпні 1941 року. За чотири роки пошукової роботи педагогічними працівниками та вихованцями Клубу було зібрано більше сотні експонатів музею бойової слави, який планується відкрити при закладі. Серед експонатів є рештки кораблів, зразків зброї, одяга, навігаційні прилади, фотографії, документи. В грудні 2014 року було розпочато оформлення експозиції музею закладу, в якій представлені не тільки матеріали часів Другої Світової війни, а й сучасні, що стосуються подій на Майдані Гідності, подій в Криму навесні 2014 року і бойових дій під час АТО.

Згідно з сучасними тенденціями музейної роботи, за якими музей не має бути просто мертвим зібранням експонатів, планується використовувати його приміщення за декількома напрямками:

1. Експозиція про часи Другої Світової війни і Майдану Гідності буде використана в класичному музейному сенсі для ознайомлення відвідувачів з видатними історичними подіями.
2. Експонати, що входять до експозиції про бойові дії на сході країни, до складу яких входить багато зразків зброї та спорядження, що використовуються Збройними Силами, можуть слугувати навчальним посібником для проведення в приміщенні музею уроків з допризовної підготовки юнацтва не тільки для курсантів Клубу, а й для старшокласників

загальноосвітніх шкіл міста. Для проведення таких уроків в приміщенні встановлені парти і розміщені учбові плакати.

3. Ті ж самі експонати будуть використовуватись для проведення курсів з військової справи, які проводять в приміщеннях Клубу учасники АТО для дорослих громадян України, що найближчим часом можуть бути мобілізовані до лав Збройних Сил.

Закон України «Про музей та музейну справу» від 17 серпня 1995 року № 123-124 наголошує на створенні системи виховної роботи з дітьми, з метою використання можливостей державних, народних музейних закладів та музеїв, що діють при закладах освіти, як складових національного виховання і музей при Клубі стане такою складовою.

Отриманий в стінах клубу теоретичний багаж знань з морської справи вихованці мають змогу закріпити на практиці під час занять на базі флотилії Клубу, що розташована за містом на березі Дніпра. Основним навчальним плавзасобом Клубу є військово-морська шлюпка ЯЛ-6. Таких шлюпок в Клубі п'ять, є також учбове судно типу «Ярославець». Учбове судно флотилії наряду зі шлюпками ЯЛ-6 є найважливішим інструментом в навчанні та підготовці юних моряків, на судні діти мають змогу наочно ознайомитися з будовою корабля, з розташуванням відсіків, дверей, люків, горловин та їх призначенням, розташуванням та призначенням приміщень в корпусі судна і надбудовах.

Вже два роки флагманом клубу є вітрильно-моторний корабель «Спас», побудований за кресленнями старовинних козацьких чайок. Чайка «Спас» має вітрильне озброєння та механічний двигун, призначена для здійснення далеких крейсерських походів з екіпажем в 12 чоловік під вітрилами, веслами чи двигуном.

Відродження історії флоту України має величезне значення для військово-патріотичного виховання майбутніх моряків і копія старовинної козацької чайки, на якій вихованці черкаського Клубу юних моряків з флотилією проходять корабельну практику є вагомою частиною відродження цієї історії. Навіть в наш час розвинутих технологій навчальні вітрильники використовуються для підготовки курсантів морських училищ більшістю провідних морських держав світу: Великої Британії, Сполучених Штатів, Російської Федерації, Німеччини, Польщі, Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції. В місті Одеса стоїть трьохщогловий навчальний фрегат типу «Дружба», що використовується для підготовки курсантів морехідного училища. Потужний англійський морський двигун «Perkins», стаціонарно встановлений на судні, дозволяє забезпечувати безпеку плавання з дітьми під час погіршення погодних умов. Вихованці гуртка рульових-мотористів мають можливість також ознайомитися з будовою та роботою сучасного корабельного дизельного двигуна. Таким чином, козацька чайка «СПАС» є неперевершеним навчальним знаряддям для майбутніх моряків України з багатьох причин.

По перше, вітрильно-моторне судно «СПАС» є досить великим навчальним плавзасобом, який дозволяє дітям отримати навички з будови, поведження та управління судном, необхідні юним морякам в їх майбутній професійній діяльності.

По друге, плавання під вітрилами під час походів за різних, час від часу екстремальних, погодних умов загартовує дітей, додає їм самоповаги і впевненості в своїх силах, фізично, психологічно та соціально розвиває.

По третє, саме головне. Чайка побудована за кресленнями давніх історичних бойових кораблів славетних лицарів України — запорожців і дає дітям можливість доторкнутися до славної історії своїх предків. Як вже зазначалося, в нашій морській історії криється і наша духовна спадщина, і морські традиції, без відродження яких годі говорити про створення наново національного українського флоту і Військово-Морських сил.

Українці як досвідчені моряки були широко відомі у світі і шлях до моря проклали вже багато сторіч тому. Але віки поневолення позбавляли широкі верстви нашого народу доступу до власного минулого і морська історія України як наука перестала існувати, так і не ставши окремою сторінкою у загальній військовій історії України. Морські операції козацького флоту, зображувалися як другорядна участь українців у боротьбі за вихід Російської імперії до її «споконвічних» приморських земель під керівництвом талановитих російських воєначальників, викорінювалося все українське з історії Чорноморського флоту. Чорне море омивало землі

України, більше половини особового складу флоту завжди складали українці, а флотська історія нічого спільного з Україною не мала. «Севастополь – город русской славы!» - волають нині антиукраїнські сили забуваючи чи не знаючи звідки родом були легендарні матроси Петро Кішка та Іван Голубець, пам'ять яких увічнена в монументах міста-героя. Саме відсутність офіційної морської історії України винна в цьому.

Моря, що омивають землю України, завжди були ареною подвигів наших предків, театром їх боротьби з поневолювачами за право на вільне життя. Український флот має за собою багату на героїчні звершення історію. В нашій морській історії криється і наша духовна спадщина, і морські традиції, без відродження яких говорити про створення наново національного флоту є не можливим. Флот України це не лише кораблі, гармати та метал. Люди, їх воля та любов до рідної землі, вирішують майбутній успіх бойової та мирної діяльності національного флоту. Підготовкою та вихованням такого майбутнього флоту України і займається позашкільний навчальний заклад військово-патріотичного спрямування.

Відродження бойової морської слави часів чорноморських походів гетьмана Сагайдачного залежить в тому числі і від нинішніх вихованців Клубу юних моряків міста Черкаси.

І. В. Шкварець,
завідувач туристсько-краєзнавчого відділу
Будинку дитячої та юнацької творчості
Смілянської міської ради

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ

В статті розкривається зміст патріотичного виховання гуртківців Будинку дитячої та юнацької творчості Смілянської міської ради Черкаської області засобами туристсько-краєзнавчої роботи. Розглянуто форми і методи туристсько-краєзнавчої діяльності.

Хочу почати статтю словами В.О. Сухомлинського «Любов до Батьківщини починається із захоплення красою того, що бачить перед собою дитина, чим вона милується, в що вкладає часту своєї душі». Виховання гармонійної, духовно багатой та національно свідомої особистості – одне з найважливіших завдань закладів освіти в умовах національного відродження України. У сучасних умовах особливого значення набуває виховання відповідальної, ініціативної, творчої особистості.

Виховання патріотизму сьогодні, як ніколи, актуально і особливо для системи освіти. Нині, ми повертаємося до споконвічних цінностей: утвердження первинності любові до Батьківщини і людей, духовності, моральності, бережного ставлення до природних скарбів і національних надбань нашого народу.

Особлива увага в гуртках туристсько-краєзнавчого напряму приділяється вихованню у молодого покоління поваги до історичного минулого держави, формуванню національної самосвідомості, історичної пам'яті. Так, діти залучаються до відзначення Дня партизанської слави, Дня Українського козацтва, Дня визволення України від фашистських загарбників, Дня Збройних Сил України, Дня Соборності України, вшанування пам'яті Героїв Крут, тощо.

Педагоги туристсько-краєзнавчого напряму, з метою організації патріотичного виховання дітей проводять: інформаційні та тематичні бесіди («День партизанської слави», «Партизани Сміли», «Народні символи»); виховні години («Історія та традиції військового виховання в Україні»); уроки мужності («Де немає свободи, там і немає і Вітчизни»); години спілкування («Можна все на світі вибирати синові, вибрати не можна тільки Батьківщину!»); зустрічі з ветеранами війни; походи по місцях бойової слави, з метою упорядкування

меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни (проект «Обеліски – свідки війни»).

Ідея національно-патріотичного виховання наскрізною лінією проходить під час організації та проведення занять в гуртках туристсько-краєзнавчого напрямку. Слід зазначити, що навіть навчальні програми даного профілю передбачають краєзнавчу діяльність вихованців у рамках географічного, геологічного, археологічного, етнографічного, історичного, літературного краєзнавства. Так, дослідницька робота в кожному з цих розділів забезпечує гуртківців ґрунтовними знаннями про особливості рідного краю, його природний потенціал, рекреаційні можливості, культурну спадщину. Вихованці набувають навичок безпосереднього контакту з довкіллям, пам'ятками архітектури, що сприяє їх загальному інтелектуальному розвитку, розширює кругозір, формує активну громадську позицію.

Неабиякою площиною для реалізації національно-патріотичного виховання є організація та проведення екскурсій у музеї та історичні місця. Вони сприяють формуванню у дітей рис, властивих патріоту рідної землі. Вихованці туристсько-краєзнавчого напрямку залучено до екскурсій: до Смілянського краєзнавчого музею, музею історії ст. Бобринська (Паровоз СУ-216-32 1935р. заводу м. Сормово), історико-етнографічного музею козацтва та історії села Тернівки (Тернівська загальноосвітня школа I-III ступенів), музейної кімнати І.І.Мечнікова (Попівська загальноосвітня школа I-II ступенів), музейної кімнати княгині Яшвіль (СБК с.Сунки), музею стародавнього побуту та народних ремесел (СБК с.Плескачівка), музейної кімнати Годося Осьмачки (СБК с.Куцівка) та Пам'ятного знака на місці, де стояла хата Т.Осьмачки, Черкаського краєзнавчого музею.

Також, вихованці туристсько-краєзнавчого напрямку систематично беруть активну участь у краєзнавчих пішохідних походах. Маршрути, розроблені керівниками гуртків, присвячені історичним подіям минулого рідного краю, знайомлять дітей з життєвим та творчим шляхом відомих людей України. Результатом роботи вихованців та керівників гуртків напрямку є випуск чотирьох путівників проекту «Смілянщина-краплинка України», які спрямовано на розвиток пізнавального інтересу та формування життєвих компетенцій, забезпечення цілісного системного підходу до організації дослідницької діяльності вихованців в умовах закладу.

Патріотичне виховання в туристсько-краєзнавчому напрямку БДЮТ здійснюється також і через участь у Всеукраїнських краєзнавчих конкурсах, таких як: «Моя Батьківщина – Україна» (представлено роботу Михайлової А.В. «Перлина Сміли»), Обласний щорічний конкурс на кращий паспорт походу (представлено роботу Антоневич Т.І. Паспорт походу вихідного дня «Лісопарк урочище «Довжик»»), «Історія міст і сіл України» (представлено роботу Шкварець І.В. «Нащадки Сердюка»).

Участь у Всеукраїнських краєзнавчих конкурсах допомагають юним туристам - громадянам незалежної України вивчати сторінки історії народу, збирати спогади, відшукувати невідомі документи, що ілюструють історію Батьківщини, досліджувати творчий і життєвий шлях визначних діячів, визначати їхній внесок у національну і загальнолюдську спадщину, збирати фольклор, вироби декоративно-ужиткового мистецтва села, селища, краю, як зразки самобутньої творчості земляків, повернути до життя народні обряди, свята, традиції, займатися розробкою і описом тематичних маршрутів [5, с. 5-6].

Важливу роль у формуванні в гуртківців туристсько-краєзнавчого напрямку національної приналежності, патріотизму, профілактики негативних явищ відіграє залучення їх до циклу різноманітних за формою і змістом заходів: туристсько-краєзнавчих вікторин («Люби і знай свій рідний край»), змагань з техніки пішохідного туризму, заліку-марафону з техніки пішохідного туризму та рятувальних робіт «Збережи себе, захисти Вітчизну» (керівник

Босецька В.О., «гурток Спортивний туризм»)

Таким чином, туристсько-краєзнавча робота БДЮТ є одним з ефективних засобів патріотичного виховання учнівської молоді та зосереджена на забезпеченні потреб суспільства у всебічно розвиненій, талановитій, національно налаштованій, духовно багатій

молоді. Вона дає можливість виявити основні інтереси дітей, пробуджувати їх спостережливість, сприяти розвитку дослідницьких здібностей учнів, знайомить їх з історією, культурою, звичаями і традиціями українського народу її природними багатствами та створює умови для вільного розвитку особистості, яка своєю діяльністю буде любити і вірно служити Батьківщині [3, с. 1].

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна // Світ виховання. - 2007. - № 1. - С.23-34.
2. Маланюк Т.З. Туризм і краєзнавство в школі: навчально- методичний посібник / Т.З. Маланюк. - 2-ге вид., доповн. - Івано- Франківськ : Плай ЦІТ, 2009. - 104 с.
3. Маланюк Т.З. Краєзнавство й туризм як ефективні засоби в патріотичному вихованні учнів основної школи // [Педагогіка](#) - Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 16 (203).
4. Петрова Н.М. Патріотичне виховання в контексті загальновиховного процесу школи – 2015.
5. Коломієць Р.Ф. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді в позашкільному закладі засобами краєзнавства // Миколаївський обласний Центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді – С. 5-6.

М. М.Якименко,
директор станції юних техніків
Черкаської районної ради

СИСТЕМА РОБОТИ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

(з досвіду роботи Черкаської районної станції юних техніків)

У статті представлено нетрадиційні підходи щодо організації національно-патріотичного виховання в умовах позашкільного навчального закладу технічного спрямування.

Сьогодні потребує виховання дієвої, всебічно розвиненої національно свідомої особистості творчого типу. У вирішенні цього завдання позашкільні навчальні заклади, в силу специфіки своєї роботи, відіграють не останню роль.

Колектив Черкаської районної станції юних техніків цілеспрямовано працює над виконанням цього завдання з початку дев'яностих років. За цей час розроблено і впроваджено в життя цілий комплекс напрямків, форм і видів роботи не типових для станції юних техніків. Ми не просто розвиваємо якісь певні здібності вихованців, задовольняємо певні інтереси чи готуємо до конкретного виду професійної діяльності, а й намагаємось забезпечити всебічний розвиток вихованців, виховати національно свідомих дієвих громадян. Ми маємо ряд напрацювань, що наявні в роботі не багатьох позашкільних закладів технічного напрямку. У системі комплексного підходу до навчально-виховного процесу однією із найефективніших складових є туристсько-краєзнавча діяльність. До якої проявляють інтерес майже всі вихованці станції юних техніків. Тому ми запроваджуємо її в усіх гуртках. Турпоходи, екскурсії, краєзнавчі пошукові та наукові дослідження вихованців забезпечують високий виховний, розвиваючий та пізнавальний ефект.

Туристсько-краєзнавча робота у нашому закладі проводиться наступним чином: на першому етапі здійснюється ознайомлення вихованців з своїм населеним пунктом та довкіллям. Під час походів, екскурсій по рідному селу, в довколишні ліси, луки, гори вихованці методично, детально вивчають кожен частину села, тваринний і рослинний світ, історичні та архітектурні пам'ятки тощо і, що саме головне, - прививається одне із найвищих патріотичних і людських почуттів – любов до малої Батьківщини, людей, які на ній живуть,

сивих могил пращурів. Разом з цим, також, вирішуються програмні завдання роботи гуртків. Наприклад, вихованці фотогуртків вправляються в пейзажній, архітектурній, репортажній та інших видах зйомок, судномоделісти проводять на річках та озерах тренувальні запуски моделей, виконують природоохоронні роботи, вихованці гуртків початкового технічного моделювання, декоративно-прикладного мистецтва, народних промислів під час екскурсій здійснюють збір природного матеріалу тощо.

Наступним етапом туристсько-краєзнавчої роботи стають багатоденні туристські пішохідні та велопоходи (маршрути: Чигирин – Суботів – Холодний Яр) щорічно 5-6 діб, Закарпаття 14-16 діб, Карпати, Крим (до 2014 року), велопробіг Будище – Мліїв – Городище - Моринці – Стеблів – Корсунь-Шевченківський - Канів – Кумейки - Будище тощо), екскурсійні поїздки, під час яких вихованці знайомляться з історією, культурою, природою не лише своєї області, а й всієї України (Чигирин – Суботів -Мотронинський монастир, Київ, Львів, Переяслав-Хмельницький, Кам'нець-Подільський, Канів, Умань, Корсунь, Батьківщина Т.Г.Шевченка, наметове містечко відпочинку на березі Дніпра тощо). Почуте і побачене під час екскурсій, в походах та поїздках спонукає і стає основою пошукової, науково-дослідницької діяльності вихованців. У першу чергу ця діяльність направлена на вивчення історії та культури рідного села, рідного краю. Робота проводиться в тісній співпраці з працівниками наукових установ, музеїв, архівів, заповідників тощо. У своїх пошуках наші вихованці досягають значних результатів. Пошуковій, туристсько-краєзнавчій роботі вихованців ми завжди намагались надати суспільно-корисної спрямованості. Так на допомогу клубним працівникам, вчителям минулі роки створювались навчальні слайд-фільми, в даний час фільми вже на електронних носіях з історії та культури Черкаського району, розроблено більше 10 туристських маршрутів по Черкаському району та області, видано книгу з історії с. Мошни.

У 2000 році на базі станції юних техніків було створено центр краєзнавства та туризму. Центр надає інформаційно-методичну, практичну допомогу з краєзнавства і туризму школярам, студентам, інструкторам дитячого туризму, викладачам шкіл, технікумів і вузів, дитячим туристським установам, членам молодіжних організацій (зокрема організації Пласту м. Черкаси), також організовує і проводить вікторини, семінари, екскурсії, туристські походи для школярів, студентів, викладачів шкіл, відпочиваючих санаторію «Мошногір'я». Зокрема, проводились екскурсії по Мошнах та Мошногірському парку Воронцова, місцям Кумейківської битви для школярів та студентів Черкаської обл. За 15 років в центрі побували і скористались його послугами більше 10 тисяч відвідувачів не лише з Черкащини а й з інших областей України та м. Київ.

У 2001 році на базі центру краєзнавства та туризму позашкільного закладу було засновано Спілку краєзнавців Мошнівського краю “АРТАНІЯ”. Учасники спілки проводять вагому дослідницьку роботу з вивчення історії краю. У 2005 році на базі позашкільної установи було відкрито туристсько-краєзнавчий відділ, який став координатором та організатором науково-методичної та практичної туристсько-краєзнавчої роботи в школах району.

Працівники районної станції юних техніків вважають, що туристсько-краєзнавча, пошукова, науково-дослідницька діяльність має стати невід'ємною складовою навчально-виховного процесу в усіх позашкільних навчальних закладах .

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради»
Зам. № 1456 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1